

Raport z badania pilotażowego
Poglądy młodzieży studenckiej na temat LGBT+

Raport z badania pilotażowego

Poglądy młodzieży studenckiej na temat LGBT+

Warszawa 2022

Autorzy:

Katarzyna Awruk, Jerzy Chorążuk, Remigiusz Rzyziński,
Zdzisław Sirojć, Wojciech Słomski, Marcin Staniewski

Współpraca:

Włodzimierz Chojnacki, Jurij Kariagin, Agnieszka Kolek,
Elżbieta Kotowska, Edyta Łyszkowska, Waldemar Stelmach

Redakcja:

Jerzy Chorążuk, Zdzisław Sirojć, Wojciech Słomski

Recenzenci:

Prof. zw. dr hab. Henryk Bednarski
Ks. prof. nzw. dr hab. Mirosław Michalski
Prof. nzw. dr hab. Henryk Piluś

Wydawca

Oficyna Wydawnicza ASPRA-JR

e-mail: oficyna@aspra.pl

www.aspra.pl

Unikatowy Identyfikator Wydawnictwa 44900

ISBN 978-83-8209-193-9

Objętość: 3,2 ark. wyd.

Pilot study report

Views of student youth on LGBT+

Warsaw 2022

Authors:

Katarzyna Achruk, Jerzy Chorążuk, Remigiusz Rzyziński,
Zdzisław Sirojć, Wojciech Słomski, Marcin Staniewski

Cooperation:

Włodzimierz Chojnacki, Jurij Kariagin, Agnieszka Kolek,
Elżbieta Kotowska, Edyta Łyszkowska, Waldemar Stelmach

Editors:

Jerzy Chorążuk, Zdzisław Sirojć, Wojciech Słomski

Reviewers:

Prof. Henryk Bednarski
Rev. Prof. Mirosław A. Michalski
Prof. Henryk Piliś

Spis treści

I. Wprowadzenie.....	11
II. Założenia badawcze	13
III. Charakterystyka badanych studentów.....	15
3.1. Cechy społeczno-demograficzne.....	15
3.2. Cechy społeczno-zawodowe.....	19
IV. Poglądy warszawskich studentów na temat LGBT+	23
4.1. Wiedza badanych studentów o LGBT+.....	24
4.2. Opinie studentów o LGBT+.....	28
4.3. Termin „ideologia LGBT” w opinii badanych.....	37
4.4. Społeczno-prawne aspekty funkcjonowania LGBT+ w społeczeństwie w opinii badanych	42
4.5. Opinie badanych na temat uczestnictwa LGBT+ w życiu społecznym	53
V. Wnioski z badania.....	61
Summary	71
Załączniki	83

Contents

I. Introduction.....	11
II. Research assumptions.....	13
III. Characteristics of the students.....	15
3.1. Socio-demographic characteristics	15
3.2. Socio-professional characteristics	19
IV. Views of Warsaw students on LGBT+	23
4.1. Knowledge of the surveyed students about LGBT+ ..	24
4.2. Opinions of students about LGBT+	28
4.3. The term „LGBT ideology” in the opinion of the respondents.....	37
4.4. Socio-legal aspects LGBT+ functioning in society in the opinion of the respondents.....	42
4.5. Respondents’ opinions on the participation of LGBT+ in social life	53
V. Conclusions from the study	61
Summary	71
Attachments	83

I

Wprowadzenie

Badanie przeprowadzone zostało na początku 2020 roku, tuż przed wybuchem pandemii COVID-19 w Polsce. Miało ono charakter pilotażowy. Opóźnienie związane z opracowaniem raportu wynikało z powodu trudności komunikacyjnych i chorób członków zespołu badawczego.

Sondaż przeprowadzony został wśród studentów warszawskich uczelni, zarówno prywatnych, jak i państwowych. Wzięło w nim udział 248 studentów szkół wyższych z różnych kierunków studiów.

Próba badawcza nie miała charakteru reprezentatywnego. Badanie podjęte zostało w czasie wzmożonych ataków na osoby nieheteronormatywne w Polsce. Istotną jego przesłanką była chęć poznania poglądów przyszłej polskiej inteligencji w obliczu narastających przejawów nietolerancji wobec osób LGBT+ w kraju.

II

Założenia badawcze

Przedmiot badania stanowiły poglądy warszawskich studentów, zarówno tych, którzy mieszkają i studiują w Warszawie, jak i tych, którzy w niej tylko studiują.

Autorzy niniejszego badania pilotażowego postawili sobie następujące cele:

- wstępną ocenę poprawności uzyskanych rezultatów,
- sprawdzenie przydatności opracowanego wcześniej kwestionariusza ankiety (zob. Załącznik).

Główny problem badawczy, jaki postawili sobie autorzy badania, zawarty został w pytaniu: Jakie poglądy mają warszawscy studenci na temat LGBT+ w czasie przejawów nietolerancji wobec tej kategorii społecznej pod koniec II dekady XXI wieku w Polsce?

Szczegółowe problemy badawcze zawierały się w pytaniach o wiedzę studentów o LGBT+ oraz o stosunek badanych do tej kategorii społecznej dotyczący różnych aspektów życia społecznego.

Główna hipoteza badawcza zakładała, że badani studenci mają pozytywny stosunek do LGBT+, chociaż ich wiedza na ten temat pozostawia wiele do życzenia.

Do realizacji powyższych założeń badawczych zastosowano metodę sondażu diagnostycznego (technikę ankietową). Kwestionariusz ankiety (zob. Załącznik) zawierał 22 pytania merytoryczne i tyleż samo pytań metryczkowych, charakteryzujących badanych studentów.

III

Charakterystyka badanych studentów*

Badani studenci stanowili bardzo zróżnicowaną grupę. Jej charakterystyka objęła zarówno cechy społeczno-demograficzne jak i społeczno-zawodowe.

Mimo niereprezentatywności badania dość dokładnie charakteryzuje ono badaną grupę warszawskich studentów, mieszkających i studiujących w Warszawie bądź tylko w niej studiujących.

3.1. Cechy społeczno-demograficzne

Do cech społeczno-demograficznych badanych studentów autorzy badania zaliczyli: płeć, wiek, stan cywilny, kraj i miejsce pochodzenia, wielkość miejsca pochodzenia, czas zamieszkania w Warszawie lub aglomeracji warszawskiej, miejsce zamieszkania w czasie studiów, wyznawaną religię i stopień aktywności religijnej oraz sympatie polityczne i orientację seksualną.

Większość badanych studentów stanowiły kobiety (60,9%). Inną płeć niż kobieta bądź mężczyzna zadeklarowała 1 osoba (0,4% badanych).

Wśród badanych studentów przeważali studenci starsi wiekiem. Studenci mający 25 lat i więcej stanowili 51,0%. Najmłodsi studenci (poniżej 20 roku życia) stanowili 6,8% badanych. Pozostała grupa (w wieku 20-24 lat) stanowiła 38% (zob. tab. 1.).

* Jeżeli dane w % nie sumują się do 100 lub sumaryczna liczba wskazań studentów jest różna od 248, to znaczy, że wszyscy badani studenci nie odpowiedzieli na zadane pytanie lub można było udzielić więcej niż jedną odpowiedź.

Tab. 1. Wiek badanych studentów

Lp.	Odpowiedzi	Procent wskazań	Liczba wskazań
1.	18 i mniej	1,2	3
2.	19	5,6	14
3.	20	8,5	21
4.	21	6,5	16
5.	22	2,4	6
6.	23	12,1	30
7.	24	8,	21
8.	25 i więcej	51,6	128

65,3% studentów było stanu wolnego, wobec 31,0% żonaty i mężatek.

Zdecydowaną większość badanych studentów stanowili Polacy (88,7% wskazań). Ukraińcy i Rosjanie razem stanowili zaledwie 2,0% badanych.

Większość studentów zamieszkiwała miasta (60,5%), 31,0% badanej młodzieży pochodziło ze wsi.

W wielkich miastach (powyżej 500 tys. mieszkańców) zamieszkiwało 31,9% badanych studentów, w miastach małych (do 20 tys. mieszkańców) zamieszkiwało 29,4%, w miastach średniej wielkości (20-100 tys. mieszkańców) – 15,3%, natomiast w dużych miastach (100-500 tys.) – 8,8% badanych studentów (zob. tab. 2.).

Tab. 2. Liczba ludności miejscowości pochodzenia badanych

Lp.	Odpowiedzi	%	Liczba wskazań
1.	do 20 tys. mieszkańców	29,4	73
2.	od 20 do 100 tys. mieszkańców	15,3	38
3.	100–300 tys. mieszkańców	6,0	15
4.	300–500 tys. mieszkańców	2,8	7
5.	powyżej 500 tys. mieszkańców	31,9	79
6.	nie dotyczy ankietowanego	8,1	20

Istotną cechą badanych studentów był czas ich zamieszkania i studiowania w Warszawie lub aglomeracji warszawskiej (tab. 3.).

Tab. 3. Czas zamieszkania badanych studentów w Warszawie lub aglomeracji warszawskiej

Lp.	Odpowiedzi	% wskazań	Liczba wskazań
1.	mniej niż rok	6,9	17
2.	od roku do 2 lat	7,3	18
3.	od dwóch do 3 lat	12,9	32
4.	od trzech do 5 lat	0,0	0
5.	więcej niż 5 lat	21,0	52
6.	mieszkam tu od urodzenia	35,9	89
7.	nie mieszkam w Warszawie lub aglomeracji warszawskiej	10,1	25

35,9% badanych studentów mieszkało w Warszawie od urodzenia, 21,0% więcej niż 5 lat, 20,2% od roku do 3 lat, 6,9% mniej niż rok. Możemy powiedzieć, że ponad 1/3 badanych studentów to rodowici warszawianie, ponad 1/5 to migranci, którzy osiedlili się w stolicy przed podjęciem studiów, a ponad ¼ badanych to studenci, którzy przybyli do Warszawy, by studiować (tab. 4.).

Tab. 4. Zamieszkiwanie studentów czasie studiów

Lp.	Odpowiedzi	% wskazań	Liczba wskazań
1.	w Warszawie	54,0	134
2.	w okolicach Warszawy (w aglomeracji warszawskiej)	21,8	54
3.	w miejscu pochodzenia	10,5	26
4.	w innym miejscu	2,0	5

54,0% badanych studentów mieszkało w czasie studiów w Warszawie, 21,8% w okolicach Warszawy (w aglomeracji warszawskiej). Razem stanowili oni ponad $\frac{3}{4}$ badanych (75,8%).

Ciekawą informację stanowią odpowiedzi studentów na temat ich deklarowanej religii bądź wyznania. Zawiera je tab. 5.

Tab. 5. Deklarowana religia bądź wyznanie badanych

Lp.	Odpowiedzi	% wskazań	Liczba wskazań
1.	chrześcijaństwo	6,0	15
2.	jestem ateistą	12,9	32
3.	katolicyzm	69,3	157
4.	jestem agnostykiem	5,6	14
5.	prawosławie	1,2	3
6.	protestantyzm	0,4	1
7.	buddyzm	0,4	1
8.	wyznaję inną religię	2,8	7

Przeważali (ponad $\frac{3}{4}$ badanych) chrześcijanie (76,9%), wśród których dominowali katolicy (69,3%). Ateiści stanowili 12,9% badanych, a agnostycy 5,6%.

Aktywność religijna badanych studentów była niska (zob. tab. 6.).

Tab. 6. Stopień aktywności religijnej badanych

Lp.	Odpowiedzi	% wskazań	Liczba wskazań
1.	jestem wierzący i systematycznie praktykujący	14,5	36
2.	jestem wierzący i niesystematycznie praktykujący	33,9	84
3.	jestem wierzący i niepraktykujący	24,2	60
4.	jestem niewierzący i sporadycznie praktykujący	6,9	17
5.	jestem niewierzący i niepraktykujący	13,7	34

Wierzących i systematycznie praktykujących studentów było zaledwie 14,5%, niewiele mniej było niewierzących i niepraktykujących (13,7%). Pozostali rzadko praktykowali bądź nie praktykowali w ogóle (65,0%).

Polityczne sympatie i orientacje badanych studentów pokazuje tabela 7.

Tab. 7. Sympatie i orientacje polityczne badanych

Lp.	Odpowiedzi	% wskazań	Liczba wskazań
1.	nie darzę sympatią żadnej orientacji politycznej	32,3	80
2.	wykazuję obojętność wobec polityki	25,0	62
3.	lewicowe	17,7	44
4.	prawicowe	9,3	23
5.	centrowe	4,4	11
6.	inne	2,8	7

Aż 57,3% badanych studentów nie darzyło sympatią żadnej orientacji politycznej, bądź wykazywało obojętność wobec polityki. Lewicowe, prawicowe, centrowe lub inne poglądy polityczne wskazało 34,2% badanych.

Orientacja seksualna w niniejszym badaniu stanowiła bardzo istotną cechę badanych studentów. Heteroseksualność deklarowało 84,7% badanych, homoseksualność 4,4%, a inną odpowiedź dało 3,2% badanych studentów.

3.2. Cechy społeczno-zawodowe

Wśród cech społeczno-zawodowych badanych studentów wyróżniono następujące: kierunek, stopień, tryb i rok studiów, korzystanie ze stypendiów (naukowego i socjalnego), miesięczne dochody

rodziny, rodzice i opiekunowie wychowujący studentów i ich wykształcenie, czy też zadowolenie z życia.

Badani studenci studiowali na różnych kierunkach studiów, które należały do głównych dziedzin nauki (zob. tab. 8.).

Tab. 8. Dziedzina nauk, do której należy kierunek studiów badanego

Lp.	Odpowiedzi	% wskazań	Liczba wskazań
1.	nauki społeczne	49,2	122
2.	nauki humanistyczne	19,8	49
3.	nauki inżynieryjno-techniczne	10,5	26
4.	nauki medyczne i o zdrowiu	10,1	25
5.	nauki ścisłe i przyrodnicze	0,8	2
6.	inne kierunki	5,8	14

Najwięcej studentów studiowało na kierunkach z dziedziny nauk społecznych (49,2%) i humanistycznych (19,8%). W dziedzinach nauk stosowanych (medycznych, inżynierskich i technicznych) studiowało 20,6% studentów.

Większość studentów (72,2%) studiowała na 1 roku studiów (zob. tab. 9.).

Tab. 9. Rok studiów badanych studentów

Lp.	Odpowiedzi	Procent wskazań	Liczba wskazań
1.	1	72,2	179
2.	2	2,8	7
3.	3	8,9	2
4.	4	3,6	9
5.	5	4,4	11
6.	6	3,2	8

Większość studentów studiowało na studiach licencjackich (77,4%) oraz magisterskich (17,5%).

Na studiach stacjonarnych studiowało zaledwie 17,7% badanych, natomiast na niestacjonarnych 81,9%.

Badani studenci w większości nie pobierali stypendium naukowego (87,5%) i socjalnego (86,3%).

Dochody badanych studentów w większości (52,8%) były poniżej średniej krajowej (między 2,5 a 5,0 tys. złotych na osobę w rodzinie). 20,2% studentów miało dochody wyższe niż 5 tys. złotych na osobę w rodzinie, a 19,8% niższe niż 2,5 tys. na osobę.

Badani studenci byli w większości wychowywani przez oboje rodziców (73,0%), natomiast tylko przez matkę 17,7%, a przez inne osoby 2,8%.

Wykształcenie rodziców i opiekunów badanych studentów przedstawia tabela 10.

Tab. 10. Wykształcenie wychowujących studentów rodziców lub opiekunów

Lp.	Wykształcenie rodziców lub opiekunów	Matka ----- % i liczba wskazań	Ojciec ----- % i liczba wskazań	Opiekunka ----- % i liczba wskazań	Opiekun ----- % i liczba wskazań
1.	wyższe	28,2% 70	15,7% 39	0,4 1	0,4 1
2.	średnie	51,2% 127	50,4% 125	1,6% 4	0,8 2
3.	podstawowe	11,3% 28	16,5% 41	0,0% 0	0,0% 0
4.	inne	2,0% 5	2,0% 5	0,0% 0	0,0% 0

Rodzice badanych studentów w większości mieli wykształcenie średnie (matki w 51,2%, ojcowie 50,4%). Wykształcenie wyższe posiadało 43,3% rodziców i opiekunów.

Zadowolenie z życia deklarowało 83,5 % badanych studentów. Należy sądzić, że głównym źródłem wpływającym na ten stan była możliwość studiowania, w tym w szczególności pobieranie nauki w Warszawie.

IV

Poglądy warszawskich studentów na temat LGBT+*

W nowej, zarysowanej po transformacji systemowej Polsce, i jej strukturze społecznej, pojawił się istotny element tej struktury – osoby o innej niż heteronormatywna orientacji seksualnej. Fragmentaryczne opinie na temat LGBT+ wśród studentów warszawskich uczelni zebrali autorzy niniejszego badania.

Jak zostało napisane we wprowadzeniu, badani nie stanowili reprezentatywnego środowiska studentów. Ich opinie odzwierciedlają, ujmując rzecz bardzo umownie, poglądy typowego środowiska studenckiego w Polsce. Dlatego na początku analizy wyników pokazano, jaka była struktura badanych studentów.

Mimo wszystko rodzi się jednak pytanie, czy losowo dobrana grupa studentów, i ich opinie, mogą odzwierciedlać, choćby w przybliżeniu, poglądy środowiska akademickiego w kraju. Można zasadnie postawić w związku z tym pytanie, czy młodzi studenci, bez istotnego doświadczenia życiowego i społecznego mogą mieć dojrzałe i wywarzone opinie o środowisku LGBT+? Pewną przesłanką uprawdopodobniającą ich osobiste doświadczenie na temat LGBT+ jest informacja, że na pytanie, czy znasz kogoś wśród LGBT+ odpowiedzieli następująco: tak, *znam jedną taką osobę* (14,9% wskazań), a *kilka takich osób* aż 56,9% wskazań. Mimo wszystko rodzi się

* Jeżeli dane w % nie sumują się do 100 lub sumaryczna liczba wskazań studentów jest różna od 248, to znaczy, że wszyscy badani studenci nie odpowiedzieli na zadane pytanie lub można było udzielić więcej niż jedną odpowiedź.

pytanie, czy niedoświadczeni życiowo badani studenci i ich opinie o LGBT+ są dostatecznie wiarygodne społecznie.

Chodzi o to, czy z ich poglądami i na tej bazie społecznej opartej na skromnej wiedzy i małym doświadczeniu życiowym i społecznym można polegać. Skłania to raczej do tego, by zachować daleko posuniętą wstrzemięźliwość w interpretacji wyników.

4.1. Wiedza badanych studentów o LGBT+

Jednym z podstawowych zagadnień, które interesowało badaczy, było pytanie, skąd (z jakiego źródła) studenci pozyskiwali wiedzę o LGBT+. Na ten temat badani studenci mogli wskazać kilka źródeł (tab. 11.). Uzyskane wyniki nie sumują się zatem do 100%, a liczba wskazań do 248.

Tab. 11. Źródła pozyskiwania wiedzy o LGBT+ przez badanych

Lp.	Odpowiedzi	Procent wskazań	Liczba wskazań
1.	Internet	71,4	177
2.	telewizja	63,3	157
3.	koledzy/koleżanki	40,7	101
4.	prasa	25,8	64
5.	radio	23,8	59
6.	edukacja w szkole średniej	12,1	30
7.	krewni lub opiekunowie	6,0	15
8.	wykłady w Uczelni	5,2	13
9.	środowisko sąsiedzkie	5,2	13
10.	swoje środowisko religijne	5,2	13
11.	inne źródła	4,4	11
12.	nie znam tego zagadnienia	3,2	8

Okazało się, że zdecydowanie dominującym źródłem informacji o LGBT+ były przede wszystkim mass media: Internet (71,4% wskazań), telewizja (63,3% wskazań), prasa (25,8 % wskazań) i radio (23,8% wskazań), a dopiero w zdecydowanie niższych odsetkach środowiska: towarzyskie, rodzinne, szkolne i uczelniane. Rodzi się w związku z tym retoryczne pytanie, czy jest właściwe, czy korzystne, aby o tak społecznie ważnym i istotnym zagadnieniu dla sytuacji społecznej i kulturowej w Polsce, jakim jest problematyka LGBT+, polscy studenci w tak dużym odsetku edukowali się i czerpali wiedzę w tym zakresie z „miękkich”, czyli medialnych źródeł informacji, a nie np. ze sprawdzonej wiedzy akademickiej? Problem polega na tym, że wykorzystywane przez studentów źródła są często niepewne, informacje i wiedza niesprawdzone i obciążone ideologiczną lub religijną retoryką oraz ideologicznie ukierunkowaną interpretacją.

Można wstępnie założyć roboczą tezę, że takie dwuznaczne źródła informacji o LGBT+ są (dla dużego odsetka badanych) bazą dla potocznej wiedzy o złożonym zjawisku społecznym, kulturowym i biologicznym, jakim jest środowisko LGBT+. Wyniki badania weryfikujące wyżej postawioną tezę dają odpowiedzi na pytanie: *Co wiesz o LGBT+?* (Badani mogli wskazać kilka odpowiedzi, zob. tab. 12.).

Jak pokazują zawarte w tabeli 12., tylko dwie odpowiedzi w tym zestawie zaproponowanych opinii były w zasadzie poprawne, a mianowicie: *to osoby o jednej z istniejących orientacji seksualnych* (43,5% wskazań) oraz *to osoby wnoszące wiele do współczesnej kultury* (24,2% wskazań). Jednakże dominujący i zaskakująco duży odsetek badanych studentów optował za opiniami ksenofobicznymi i stereotypowymi jak to, że np. *są to osoby tworzące związki jedno płciowe* (aż 60,9% wskazań).

Tab. 12. Wiedza badanych studentów o LGBT+

Lp.	Odpowiedzi	Procent wskazań	Liczba wskazań
1.	to osoby tworzące związki jednopłciowe	60,9	151
2.	to homoseksualiści	44,0	109
3.	to osoby o jednej z istniejących orientacji seksualnych	43,5	108
4.	to osoby wnoszące wiele do współczesnej kultury	24,2	60
5.	to osoby mające wielu partnerów seksualnych	10,5	26
6.	inna odpowiedź	10,1	25

Ustalenia te nie zaskakują, bowiem wiedza studentów o LGBT+ była i jest oparta w zasadzie na mało wiarygodnych informacjach medialnych. Wydaje się, że powyższe wyniki bazują na historycznym i środowiskowym uwarunkowaniu wiedzy studentów na temat problematyki LGBT+. Może to wskazywać, że opinia tych 60,9% badanych oparta była (i nadal jest) na tradycji kulturowej, stereotypach środowiskowych, czy potocznym języku, a nie oparta na naukowych przesłankach.

Powyższe ustalenia co do słabo ugruntowanego poziomu wiedzy badanych studentów na badany temat, znajdują potwierdzenie w odpowiedziach na kolejne pytanie kwestionariusza ankiety z zakresu LGBT+. Zapytano bowiem studentów, w formie tzw. pytania otwartego, *Co, według Ciebie, oznacza skrót LGBT+?* Odpowiedzi na tak zadane pytanie prezentuje tabela 13.

Tab. 13. Znajomość rozwinięcia skrótu LGBT+ przez badanych

Lp.	Odpowiedzi	Procent poprawnych wskazań	Liczba poprawnych wskazań
1.	L to ...	54,0	134 (lesbijki)
2.	G to ...	53,2	132 (geje)
3.	B to ...	51,0	128 (biseksualiści)
4.	T to ...	31,0	77 (transseksualiści)
5.	+ to ...	7,7	19 (inne orientacje seksualne)
6.	nie wiem co oznacza skrót LGBT+	30,6	76

Wśród uzyskanych odpowiedzi zaskakuje niski odsetek studentów posiadających prawidłową wiedzę na zadane pytanie, bowiem aż 30,6% studentów odpowiedziało, że nie wie, co oznacza skrót LGBT+. Co to może oznaczać dla analizy wszystkich kolejnych odpowiedzi zawartych w ankiecie? Oznacza to, między innymi, że co trzeci badany student nie rozumie istoty podmiotu badania.

Tym niemniej powyższa konstatacja nie daje podstaw do pominięcia dużego odsetka prawidłowych odpowiedzi. I tak, prawidłowo odpowiedziały na trzy pierwsze litery skrótu LGBT+ ponad połowa badanych (54,0%, 53,2% i 51,0%), na skrót „T” 31,0%, a na znak „+” (inne orientacje seksualne) wskazało prawidłowo tylko 7,7% badanych studentów. To ustalenie jeszcze w szerszym zakresie potwierdza negatywny obraz i stan wiedzy badanych studentów w tym zakresie.

4.2. Opinie studentów o LGBT+

Kolejne wyniki uzyskane z badania zawierają już istotne informacje o poglądach i ocenach badanych studentów o LGBT+. Jednakże na ich odczyt rzutują, niestety, w dużym stopniu dane o źródłach wiedzy studentów o LGBT+. Ta w większości medialna wiedza odciska swoje negatywne piętno w wielu kolejnych ocenach badanych studentów.

Już pierwsze opinie badanych o LGBT+ pokazują niepokojące poglądy i negatywne tendencje, w sumie młodego i kształcącego się środowiska. Są one zawarte w odpowiedziach na pytanie o to, co badani sądzą o LGBT+. Wyniki pokazują dane zamieszczone w tabeli 14.

Tab. 14. Opinie młodzieży studenckiej o LGBT+

Lp.	Odpowiedzi	Procent wskazań	Liczba wskazań
1.	to osoby normalne	31,5	78
2.	to osoby otwarte i tolerancyjne	19,8	49
3.	to osoby z aberracją płciową	9,3	23
4.	to osoby chore	4,8	12
5.	to „tęczowa zaraza”	4,8	12
6.	mam inny pogląd	8,5	21
7.	inne wypowiedzi	10,5	26

Okazuje się, że tylko 31,5% badanych widzi w LGBT+ *osoby normalne*, a 19,8% postrzega je jako *osoby otwarte i tolerancyjne*. Daje to w sumie 51,3% pozytywnych ocen o LGBT+. Ta „pozytywność” ocen dotyczy świadomości i poglądów tylko nieco więcej niż połowy badanych studentów. Jest to wielce niepokojący stan. Może to oznaczać, że socjalizacja reszty badanego środowiska aka-

demickiego oparta była o tradycyjne, konserwatywne i religijne wartości. Wskazują o tym takie dane jak to, że dla 9,3% badanych studentów LGBT+, to osoby z *aberracją płciową*, dla 4,8% są to *osoby chore*, a dla 4,8% jest to tzw. *tęczowa zaraza*. A więc prawie co piąty badany student (18,9% wskazań) ma wypaczony pogląd na wizerunek LGBT+. Jeżeli do tego odsetka wskazań dołączyć opinie reszty badanych (opinie niesprecyzowane, błędne, czy brak poglądów), to skala dezorientacji tych młodych Polaków jest zadziwiająco duża.

Rodzi się więc pytanie, jakie środowiska społeczne i kulturowe edukowały i socjalizowały tych młodych ludzi. Otóż z danych metryczkowych uzyskaliśmy takie informacje: miejscem pochodzenia dla 31,0% studentów jest wieś, 72,2% badanych studentów to słuchacze 1 roku studiów, tylko 20,6% to studenci niewierzący, a tylko 15,7% ojców i 28,2% matek miało wyższe wykształcenie. Można przypuszczać, że powyższe dane w dużym zakresie pokazują środowisko socjalizujące badanych studentów i w pewnym stopniu tłumaczą takie a nie inne poglądy badanych o LGBT+. Można założyć z dużym prawdopodobieństwem, że poglądy badanych studentów mogą być tzw. kalką świadomości środowiska, w którym się wychowywali i socjalizowali badani.

Autorzy badania dokonali jeszcze dodatkowego oglądu opinii o LGBT+, patrząc na problem z innej perspektywy badawczej. Pokazują je dane zawarte w tabeli 15.

Dane z tej tabeli pokazują społeczne i kulturowe przekonania i nastawienia badanych studentów do różnych twierdzeń o LGBT+ na pięciostopniowej skali ocen. Uzyskane oceny dotyczące LGBT+ *jako osób normalnych* otrzymały 71,9% wskazań, a przekonanie, że są to *osoby otwarte i tolerancyjne* 74,6% wskazań (są to sumy odpowiedzi *zdecydowanie tak i raczej tak*). Te oceny, na pozornie satysfakcjonującym poziomie, zderzają się z prze-

konaniami aż 27,9% badanych studentów, którzy wskazali, że LGBT+ to osoby z *aberracją płciową*, a 10%, że są to osoby *chore* albo, że jest to *tęczowa zaraza* (11,3% wskazań). Te ostatnie dane wyraźnie wskazują, że środowisko młodzieży akademickiej jest podatne, podobnie jak spora część polskiego społeczeństwa, na silną agitację i oddziaływanie środowisk konserwatywnych i kościelnych.

Powyższy syndrom negatywnych opinii sporej części młodzieży akademickiej o LGBT+ zawiera o nich ponadto jeszcze inne spostrzeżenia. Prezentują je dane zawarte w kolejnych tabelach (16. i 17.).

Tab. 15. Przekonania badanych o LGBT+

Lp.	Przekonania studentów o LGBT+	Procent wskazań				
		Zdecydowanie nie tak	Raczej tak	Raczej nie	Zdecydowanie nie	Trudno powiedzieć
1.	to osoby normalne	46,8	25,1	5,6	6,5	8,5
2.	to osoby otwarte i tolerancyjne	36,3	38,3	4,4	4,4	9,3
3.	to osoby z aberracją płciową	8,9	19,0	13,3	16,9	19,4
4.	to osoby chore	5,6	4,4	23,4	45,2	6,9
5.	to „tęczowa zaraza”	6,5	4,8	13,5	51,6	8,1

Tab. 16. Stosunek badanych studentów do LGBT+

Lp.	Odpowiedzi	Procent wskazań	Liczba wskazań
1.	osoby, które są mi obojętne	25,4	63
2.	ludzie tacy sami jak ja	24,6	61
3.	ludzie, których staram się zrozumieć	21,0	52
4.	osoby, do których mam negatywny stosunek	5,2	13
5.	osoby, które lubię	1,0	1
6.	ludzie, których nie akceptuję	1,7	4
7.	mam do nich inny stosunek	4,2	10
8.	inne wypowiedzi	4,2	10

Odpowiedzi na pytania zawarte w tabeli 16. korespondują w poziomie ocen ze strukturą negatywnych opinii w innych przekrojach ocen o LGBT+. Okazuje się, że ocen pozytywnych na powyższe pytanie jest w sumie tylko 46,6% (jest to suma odpowiedzi na 2., 3. i 5. pytanie z tabeli 16.). Można na te wyniki patrzeć następująco: reszta badanych, ogólnie rzecz ujmując (około jedna trzecia), ma inny niż pozytywny stosunek do tego środowiska. Patrząc na te wyniki nasuwa się pytanie: czy taki odsetek badanych studentów daje dobre świadectwo dla tego środowiska, a szczególnie dla procesu edukacji studentów.

Autorów badania interesowało ponadto, jakie skojarzenia mieli badani studenci o różnych zachowaniach LGBT+. Ten problem badawczy był pokłosiem fali różnych wydarzeń społecznych, które zachodziły w Polsce w ostatnim okresie, m.in. demonstracji LGBT+, ich akcji protestacyjnych, manifestacji w miastach, różnych wystąpień publicznych itp. Stąd badani studenci musieli ocenić, na rozbudowanej pięciopunktowej skali Likerta, swoje skojarzenia o zachowaniach LGBT+: czy były one pozytywne, czy negatywne?

Musieli oceniać, z czym kojarzą się im różne zachowania LGBT+. Dane na ten temat prezentowane są w tabeli 17.

Tab. 17. Zachowania LGBT+ w skojarzeniach badanych studentów

Lp.	Skojarzenia badanych o zachowaniach osób LGBT+	Procent wskazań				
		Zdecydowanie tak	Raczej tak	Raczej nie	Zdecydowanie nie	Trudno powiedzieć
1.	z odmiennością zachowań (ogólnie)	21,8	29,8	27,8	8,9	5,2
2.	z dbałością o siebie	10,1	46,8	12,5	3,2	19,8
3.	z aktywnością twórczą	10,5	35,9	19,0	3,6	24,2
4.	ze specyficznym stylem ubierania się	23,4	28,6	24,2	2,8	14,5
5.	z prowokacyjnymi zachowaniami	18,1	19,4	31,5	12,5	11,3
6.	z rozwiązłością seksualną	12,5	15,3	30,6	18,5	15,7
7.	z zachowaniami patologicznymi	6,9	9,7	30,2	34,7	11,7
8.	z homoseksualnością	30,2	41,9	7,3	6,0	6,9
9.	z zachowaniami pedofilnymi	3,6	3,6	27,0	50,8	7,3
10.	z HIV	3,2	8,1	23,4	39,9	12,5

Skojarzenia badanych o zachowaniach można by określić jako akty psychicznego doznania lub uświadomienia sobie jakiegoś wy-

darzenia z przeszłości (np. przypadkowego), ale które może mieć np. tylko luźny związek z rzeczywistością. Ocenianie bez rzetelnej wiedzy o skojarzonym fakcie, czy zjawisku, to ocena typu: nie wiem, ale tak się mi wydaje. Jednakże jest ono o tyle interesujące, że często dotyczy nieuświadomianych sobie przesłanek w procesie oceniania, ale wpływających z nawarstwionych, często przypadkowo zasłyszanych informacji i różnych doświadczeń życiowych z przeszłości. To często opinie i oceny wykształcone na funkcjonujących społecznie mitach czy stereotypach.

Stąd skojarzenia badanych o zachowaniach LGBT+, oceniane na skali pięciostopniowej, pokazały dużą ich różnorodność i niespójność (duże rozchwianie i niejednoznaczność) ocen. Wydaje się, że w dużym zakresie wyraźnie ujawniły się w tych ocenach typowe, obiegowe opinie społeczne. Przykładowo zwraca uwagę masowe przekonanie badanych studentów o homoseksualności LGBT+. Wskazało na takie zachowania aż 72,1% badanych (jest to suma odpowiedzi *zdecydowanie tak* i *raczej tak*). Jednak trudno założyć, że opinie badanych oparte zostały o jakieś własne obserwacje, czy doświadczenia.

To rozchwianie, ten brak spójności w wizerunku i skojarzeniach wobec LGBT+ widać szczególnie wówczas, gdy widzimy wysokie pozytywne skojarzenia wobec czterech pierwszych ocenianych zachowań osób LGBT+ zawartych w tabeli 17. Widzimy tam wysoki odsetek pozytywnych skojarzeń wobec zachowań LGBT+, m.in.: w ocenie *odmienności zachowań* (51,6% wskazań), *dbałości o siebie* (56,9% wskazań), *aktywności twórczej* (46,4% wskazań), czy *specyficznego stylu ubierania się* (52,2% wskazań). Ten brak spójności w ocenianiu różnych zachowań LGBT+ widać szczególnie w ocenie szeregu innych, negatywnych zachowań LGBT+, zaproponowanych w odpowiedziach pytania, a których zapewne badani nigdy w życiu osobiście nie doświadczyli, np. wobec *zachowań*

pedofilnych – 7,2 %, *zachowań patologicznych* – 16,6%, czy z *HIV* – 11,2%. Te stereotypowe i ksenofobiczne oceny środowiska LGBT+ (w stosunkowo niewielkim odsetku), zapewne nie są pokłosiem edukacji, ale raczej skojarzeń przeniesionych z mass mediów, czy ze swoich środowisk bytowania.

Na bazie tych odpowiedzi, tych rozchwianych opinii i ocen, badacze zadali obok pytań dotyczących poziomu skojarzeń wobec różnych form zachowań LGBT+, także pytanie o ich opinię co do tego, jak polskie społeczeństwo powinno odnosić się do LGBT+. W tym zakresie uzyskane wyniki wskazują zgoła na wyidealizowaną i społeczną postawę badanych studentów. Pokazują to wyniki zawarte w tabeli 18.

Tab.18. Opinia badanych studentów o tym, jak społeczeństwo powinno odnosić się do LGBT+

Lp.	Treść odpowiedzi	Procent wskazań	Liczba wskazań
1.	jak do każdego człowieka	73,8	183
2.	jak do osób potrzebujących pomocy	8,5	21
3.	jak do osób chorych	5,2	13
4.	powinno ich potępiać	3,6	9
5.	jak do osób wykluczonych społecznie	3,5	8
6.	z aprobatą	2,4	6
7.	powinno odnosić się do nich w inny sposób	8,1	20

Aż 73,8% badanych studentów postulowało, aby polskie społeczeństwo traktowało osoby z tego środowiska *jak każdego człowieka*, a także z *aprobatą* – 2,4% wskazań. W sumie jest to postulat aż $\frac{3}{4}$ badanych (76,2%). Może to wskazywać na dużą wiarę i wyrażne oczekiwania wobec społeczeństwa w tym zakresie. W sumie

badani sądzą bardzo optymistycznie i z dużą wiarą w ten społeczny proces. Natomiast jest interesujące, że postulaty, aby traktować ich *jako chorych* (5,2% wskazań) oraz że *powinno się ich potępić* (3,6% wskazań) podało stosunkowo niewielu badanych (razem tylko 8,8%). Jak się wydaje można powiedzieć, że jest to ortodoksyjna kategoria badanych, której poglądy wyraźnie korespondują z poglądami i opiniami środowisk skrajnie konserwatywnych.

Natomiast część badanych (8,5%) twierdzi, że należy do nich odnosić się jak do osób potrzebujących pomocy, a 3,5%, jak do osób wykluczonych społecznie, w sumie sądzą tak 12,0% badanych. Ich poglądy, mimo bardziej liberalnych określeń, są w pewnym zakresie, zbieżne z powyższą ortodoksyjną kategorią badanych. Obie te kategorie badanych, mimo wszystko, nie uważają ich jako typowych normalnych członków społeczeństwa, ale jako wymagających jakiejś formy pomocy społecznej (być może także medycznej), czy jako wykluczonych społecznie, a więc jako pewien margines społeczny. W związku z tym, jeżeli zsumujemy opinie obu tych kategorii badanych, to otrzymujemy aż 20,8% badanej populacji studentów, którzy myślą tak ksenofobicznie. Tym samym oznacza to, że jedna piąta badanych studentów, niezależnie od skali niechęci, tak, czy inaczej jest negatywnie nastawiona do środowiska osób z LGBT+.

Te ogólne, pozytywne i negatywne przekonania badanych co do tego, jak społeczeństwo powinno się odnosić wobec LGBT+ kontrastuje niekiedy z ich osobistymi negatywnymi opiniami o LGBT+. Kontrastują one także z opiniami badanych o przekonaniach ich kolegów ze studiów. Dane na ten temat pokazuje tabela 19.

Tab. 19. Stosunek młodzieży studenckiej do LGBT+ w opinii badanych

Lp.	Treść odpowiedzi	Procent wskazań	Liczba wskazań
1.	zdecydowanie pozytywny	2,0	5
2.	raczej pozytywny	21,0	52
3.	obojętny	36,7	90
4.	raczej negatywny	15,3	32
5.	zdecydowanie negatywny	7,3	16
6.	trudno powiedzieć	18,1	45

W rzeczywistości badani studenci mieli jednak trudności z jednoznacznym określeniem tego stosunku swoich kolegów wobec LGBT+. Wskazuje na to wynik odpowiedzi, że stosunek ten jest im *obojętny* (36,7% wskazań), ale także, że *trudno im powiedzieć*, jaki jest on w rzeczywistości (18,1% wskazań). Takich badanych osób jest w sumie aż 54,8%. Taki wynik wskazuje na prawdopodobieństwo, że badani mieli w sumie słabe rozeznanie co do nastrojów środowiska studenckiego wobec LGBT+.

Takie przypuszczenie wzmacnia fakt, że w ocenie badanych, tylko 2,0 % studentów z ich uczelni, ma *zdecydowany pozytywny* stosunek do LGBT+. Nie można negować tego ustalenia, ale nie wydaje się wiarygodne przypuszczenie, że takie nastawienie ma tylko tak nikły odsetek studentów w badanych uczelniach. Tym niemniej, pełna aprobata LGBT+ tylko przez 2% studentów, w których było przeprowadzane badanie, wskazuje jednak na bardzo niepokojący stan nastrojów i niechętny stosunek studentów uczelni do środowiska LGBT+. Diametralnie nie zmienia tej opinii nawet te 21,0% wskazań badanych, że stosunek kolegów i koleżanek jest *raczej pozytywny*. Gdyby jednak ktoś spróbował dokonać pewnej generalizacji powyższej opinii na całe środowisko studentów w kraju, ten obraz byłby raczej ksenofobiczny.

4.3. Termin „ideologia LGBT” w opinii badanych

W Polsce, wraz z zaostrzeniem się walki politycznej, nastąpiło zaostrzenie się walki ideologicznej. Konserwatywne i nacjonalistyczne środowiska polityczne, ale także i kościelne, wśród różnych nośnych i krzykliwych haseł, wpisały na swoje sztandary walkę z LGBT+. Szczególnie ostro wystąpiono przeciw różnym objawom i zachowaniom społecznym LGBT+. Zjawisko to miało znamiona zorganizowanej akcji politycznej i ideologicznej. Niektóre środowiska polityczne, szczególnie konserwatywne, ostro atakowały i protestowały publicznie (w szczególności medialnie) przeciw publicznemu organizowaniu i manifestowaniu objawów różnorodności zachowań seksualnych ujawnianych przez LGBT+. Odbiło się to szerokim echem w kraju i zagranicą, wśród różnych środowisk społecznych, nie omijając oczywiście środowiska akademickiego. Stąd w badaniu pytanie na temat celowości i słuszności organizowania publicznych demonstracji w obronie LGBT+ (zob. tabela 20.).

Na tak zadane pytanie badani mogli zaznaczyć kilka odpowiedzi. Jednak ta wielość i dowolność wyborów na pytanie kwestionariusza ankiety była przyczynkiem do tego, że dała ona niejako przyzwolenie na swobodę w wyrażaniu opinii, a to prawdopodobnie spowodowało podział opinii na dwa bloki postaw.

Tab. 20. Opinia badanych o Paradzie i Marszach Równości organizowanych przez LGBT+

Lp.	Odpowiedzi	Procent wskazań	Liczba wskazań
1.	są protestem wobec ich dyskryminacji	52,4	130
2.	konfliktują społeczeństwo	33,1	82
3.	są czynnikiem tworzenia tożsamości i wspólnoty	30,2	75
4.	są manifestacją różnorodnych zachowań seksualnych	30,2	75
5.	edukują społeczeństwo	20,6	51
6.	propagują homoseksualizm	17,3	43
7.	zagrożają rodzinie jako instytucji społecznej	12,5	31
8.	mam inne zdanie na ten temat	6,0	15

Pierwszy blok, akceptujący organizowanie tych manifestacji, wykazuje duże zrozumienie dla problematyki LGBT+. Składa się na nie akceptacja stwierdzenia, że są one *protestem wobec ich dyskryminacji* (52,4% wskazań), ale także, że *są czynnikiem tworzenia tożsamości i wspólnoty* (30,2% wskazań), czy też, że *edukują społeczeństwo* (20,6% wskazań). Zrozumienie przez badanych studentów przesłanek badawczych i społecznych i tkwiących w nich założeniach, jest dobrym świadectwem ich socjalizacji, a także prognozą dobrej i skutecznej dalszej ich edukacji w tym zakresie.

Drugi blok reprezentują ci badani studenci, dla których Parada i Marsze Równości to tylko *konfliktowanie społeczeństwa* (33,1% wskazań), *propagowanie homoseksualizmu* (17,3% wskazań), a nawet *zagrożenie rodzinie jako instytucji społecznej* (12,5% wskazań). Te konserwatywne i ksenofobiczne przekonania pozwalają określić ich jako zwolenników nurtu prawicowego w walce ideologicznej w naszym kraju. W tym zakresie poziom świadomości i edukacji studentów może budzić poważne wątpliwości.

Można założyć, że nurt przekonań zawarty w opiniach zwolenników drugiego bloku, szczególnie w konserwatywnych i ksenofobicznych środowiskach społecznych, był polityczną bazą stworzenia hasła tzw. „ideologii LGBT”. Szczególnym objawem tych ksenofobicznych zachowań było przegłosowanie i tworzenie przez niektóre samorządy tzw. „stref wolnych od LGBT”. Studenci pytani o te samorządowe uchwały w sprawie tworzenia „stref wolnych od LGBT”, mieli na ich temat następujące opinie. Pokazują je dane zawarte w tabeli 21.

Tab. 21. Opinie badanych na temat tworzenia „stref wolnych od LGBT” przez jednostki samorządu terytorialnego

Lp.	Odpowiedzi	Procent wskazań	Liczba wskazań
1.	niesłuszne, budzi mój sprzeciw	44,8	111
2.	jest mi to obojętne	21,0	52
3.	słuszne, popieram je	11,3	28
4.	trudno powiedzieć, nie mam zdania na ten temat	16,9	42
5.	inne wypowiedzi	0,8	2

Pomimo politycznej i ideologicznej nagonki w rządowych publicznych mediach i komunikatorach na LGBT, ale także publikatorach religijnych, prawie połowa badanych studentów (44,8% wskazań) była jednoznacznie przeciwna tworzeniu „stref wolnych od LGBT”. Ten odsetek słusznych opinii to apologetyka dla tych studentów za ich przekonania w tym zakresie. Niestety ten odsetek pozytywnych wskazań można zinterpretować także nieco odmiennie: tylko taki odsetek badanych ma jednoznaczne negatywne stanowisko w sprawie tworzenia „stref wolnych od LGBT”. Wyniki wskazują jednocześnie, że duża część badanych studentów (21,0% wskazań) prezentowała jednakże obojętny stosunek do tworzenia

takich stref, co nie wskazuje jednoznacznie, aby mieli pozytywny stosunek do tworzenia takich stref. Na tej podstawie można ostrożnie przypuszczać, że w sumie aż 65,8% badanych studentów nie jest zwolennikami tych stref, a popierających te strefy jest tylko 11,3% badanych studentów.

Powyższe ustalenia skłaniają do postawienia tezy, że badani studenci pomimo, że jest to środowisko społecznie zróżnicowane, w zakresie spraw politycznych czy ideologicznych mają przekonania nie odbiegające od opinii większości społeczeństwa.

W kontekście powyższych ustaleń, pytaniem jest, jaką wiedzę, jaką bazą informacyjną dysponują badani studenci na temat szerokiej społecznej i ideologicznej dyskusji o „ideologii LGBT”. Jest oczywiste, że badani studenci, jako młode pokolenie Polaków, zazwyczaj swoje zainteresowania lokują w innych sferach, niż politycznych czy społecznych. Na przykład badani studenci podali, że w 32,3% *nie darzą sympatią żadnej orientacji politycznej*, a 25,0%, *wykazuje obojętność wobec polityki*. Stąd postawienie im pytania o wiedzę, szczególnie w zakresie nieostrego politycznie znaczenia pojęcia „ideologia”, postawiło ich niejako w sytuacji pogłębionego egzaminu rozumienia zjawiska politycznego i społecznego. Jednakże skądinąd wiadomo, że ogół społeczeństwa prawdopodobnie w zakresie wiedzy o tej problematyce nie grzeszy większą wiedzą niż studenci. Wyniki odpowiedzi na to pytanie zawiera tabela 22.

Badani na powyższe pytanie kwestionariusza ankiety mogli wskazać kilka odpowiedzi. Ta dowolność odpowiedzi wyraźnie podzieliła badanych na trzy bloki tematyczne.

Pierwszy blok pokazuje, że aż 26,6% badanych twierdzi, że *ta problematyka ich nie interesuje*. Do tego 19,4% badanych twierdzi, że nic na ten temat *nie wie*. W sumie w tym bloku lokalizuje się aż 46,0% badanych. Są oni wobec tej problematyki niejako neutralni, tak w zakresie wiedzy, jak i emocjonalnie. To stawia wiedzę i po-

stawy badanych i ich zainteresowania wobec zagadnienia ideologii w specyficznym świetle.

Tab. 22. Pojmowanie terminu „ideologia LGBT” przez badanych studentów

Lp.	Odpowiedzi	Procent wskazań	Liczba wskazań
1.	nie interesuje mnie ta problematyka	26,6	66
2.	to termin wymyślony przez środowiska prawicowe dla celów walki politycznej	24,6	61
3.	uważam, że nie ma takiej ideologii	22,6	56
4.	nie wiem	19,4	48
5.	to termin stworzony przez środowiska religijne	13,3	33
6.	to termin odpowiadający faktom, związany z rzeczywistością społeczną	10,9	27
7.	to termin wymyślony przez środowiska lewicowe	7,3	18

Drugi blok, to pozornie spójny zespół opinii pokazujący różne środowiska polityczne czy społeczne, a także kościelne, zaangażowane ideologicznie w głośnym operowaniu pojęciem „ideologia LGBT”. Obejmuje ono opinie badanych środowisk, które intencjonalnie tworzą i operują społecznie i politycznie, pojęciem „ideologii LGBT”. Wyniki badania jednoznacznie wskazują, że badani studenci dobrze identyfikują i różnicują źródła i środowiska operujące tą terminologią. Do tego bloku możemy zaliczyć takie odpowiedzi badanych jak: *to termin wymyślony przez środowiska prawicowe dla celów walki politycznej* (24,6% wskazań), *to termin wymyślony przez środowiska lewicowe* (7,3% wskazań), *to termin stworzony przez środowiska religijne* (13,3% wskazań). Do tego 22,6% badanych uważa wprost, że *nie ma takiej ideologii*. W sumie oznacza to, że w zasadzie aż 67,8%

badanych studentów uważa, że jest to pojęcie sztucznie wykreowane dla celów walki politycznej, i że *de facto* nie ma takiej ideologii. Parząc na to zjawisko szerzej, jeżeli używa się tej terminologii, to jest to istotna oznaka i wyraz ważnego procesu społecznego i kulturowego, jakim jest społeczne nagłośnienie problemów tożsamości i różnicowania płciowego w społeczeństwie. Obecne problemy z tą terminologią są, jak się wydaje, wynikiem tego, że ujawnił się on z wielką siłą dopiero w końcu w XX wieku, a szermowanie „ideologią LGBT” stało się obecnie wygodnym substytutem językowym używanym w walce ideologicznej i politycznej.

Trzeci blok to według badanych studentów, opinie i przekonania, że „ideologia LGBT” jest terminem realnie odpowiadającym faktom, związanym z rzeczywistością społeczną (10,9% wskazań). To najbardziej ortodoksyjne stanowisko w tej sprawie reprezentuje, jak widać, stosunkowo niewielki odsetek badanych studentów. Jednakże, co w tym jest ważne i jest problemem, to to, że w środowisku akademickim, programowo nakierowanym, przynajmniej w założeniach, na edukację laicką i liberalną, tego typu opinie i postawy mimo wszystko znajdują swoich wyznawców. Wydaje się, że w pewnym zakresie, jest to pokłosie tradycyjnej socjalizacji w określonych środowiskach społecznych.

4.4. Społeczno-prawne aspekty funkcjonowania LGBT+ w społeczeństwie w opinii badanych studentów

Jak wiadomo, w funkcjonowaniu każdego społeczeństwa ukształtował się od wieków mechanizm polegający na tym, że praktykowany obyczaj (zwyczaj) lub normy społeczne zostają z czasem skodyfikowane w normy prawne. To oznacza, że w miejsce obycza-

ju (zwyczaj) i różnych norm społecznych zostaje wprowadzone obowiązujące prawo (prawodawstwo). W naukach społecznych twierdzi się, że prawo „wlecze” się za obyczajem. Oczywiście mechanizm ten nie jest automatyczny, lecz jest rezultatem silnych nacisków społecznych i oczekiwań zainteresowanych środowisk. Ta praktyka, ten mechanizm w prawodawstwie jest w pewnym sensie, i w pewnym zakresie nadal aktualny.

Różne zjawiska i procesy społeczne w XX i XXI wieku pokazały, że na świecie rozpoczął się proces załamania tradycyjnego paradygmatu funkcjonowania różnych środowisk społecznych, w tym m.in. rodzinnych, czy małżeńskich. Jak wiadomo, a odczuwamy to na co dzień, opinia w Polsce w zakresie funkcjonowania tradycyjnego modelu rodziny była i jest bardzo silna, do tego wspierana przez oficjalne prawodawstwo państwowe, a szczególnie silnie przez wszystkie wyznania religijne. Jest normą społeczną, że różne zachowania społeczne były, i nadal są, regulowane często obyczajowo, a niekiedy w ważnych kwestiach społecznych, także przez oficjalne ustawodawstwo państwowe. Tak jest np. ze związkami małżeńskimi. To załamwanie się tradycyjnego paradygmatu w społeczeństwie szczególnie silnie widoczne jest w zakresie funkcjonowania rodziny. Ujawniły się bowiem w funkcjonowaniu rodziny różne modele, które okazały się być w kolizji tak z obyczajem, jak i formalnym ustawodawstwem. Te różne nowe modele rodziny oczywiście także wcześniej funkcjonowały, ale bardzo często nieformalnie, bez rozgłosu, w ukryciu. Co oznaczało, rzecz oczywista, obawy społeczne i często ostracyzm, aby je nagłaśniać lub publicznie manifestować.

Stąd na płaszczyźnie funkcjonowania tego procesu, tego społecznego mechanizmu, autorzy badania zapytali studentów, czy są przeciwni tradycyjnemu obyczajowi i pogładowi negującemu związki partnerskie tej samej płci, a tym samym, czy akceptują związki partnerskie. Rezultaty badania pokazuje tabela 23.

Tab. 23. Akceptacja związków partnerskich osób tej samej płci w opinii badanych

Lp.	Odpowiedzi	Procent wskazań	Liczba wskazań
1.	zdecydowanie tak	32,3	80
2.	raczej tak	19,4	48
3.	jest mi to obojętne	23,4	58
4.	raczej nie	8,9	22
5.	zdecydowanie nie	8,9	22
6.	nie mam zdania na ten temat	3,2	8

Aż 51,7% badanych studentów (suma odpowiedzi *zdecydowanie tak* i *raczej tak*), jest za takimi związkami. Do tego dla 23,4% badanych ten problem społeczny jest obojętny, a 3,2% badanych w tej sprawie nie ma zdania. Tym samym, aż 78,3% badanych studentów, wprost lub pośrednio, akceptuje tę nową rodzącą się obyczajowość. Nie jest jasne, czy to automatycznie oznacza, że badani nie czują się mentalnie i obyczajowo związani z tradycyjnym i konserwatywnym modelem rodziny. Oznacza to jednakże wyraźnie, że wśród badanych studentów dla tych związków partnerskich istnieje w zasadzie powszechna akceptacja, bądź mniej lub więcej przychylna neutralność. To oznacza także, że już wykształcił się duży świadomy odsetek młodzieży akademickiej dla nowej obyczajowości zachowań, a *de facto* dla nowej definicji modelu rodziny.

Jest on dobrym prognostykiem dla przyszłego procesu prawnej kodyfikacji tego modelu rodziny w polskim prawodawstwie. Natomiast opinia tylko 17,8% badanych, negująca tego typu związki partnerskie, jest dobrym prognostykiem społecznego i statystycznego trendu ubytku poparcia dla obecnego, tradycyjnego poglądu w sprawie aktualnego modelu rodziny. Można mieć tylko nadzieję, że polskie prawodawstwo w ślad za rosnącym społecznym popar-

ciem w tym zakresie, szczególnie z rosnącym oczekiwaniem tego przez środowisko LGBT+, wzorem prawodawstwa niektórych zachodnich parlamentów, prędzej czy później ureguluje prawnie tę kwestię w Polsce.

Drążąc ten temat zadano badanym dodatkowo następujące pytanie (zob. tab. 24.) związane ze związkami partnerskimi tej samej płci: *Czy takie związki, Twoim zdaniem, powinny być uregulowane prawnie?*

Tab. 24. Opinia badanych na temat prawnego uregulowania związków partnerskich

Lp.	Odpowiedzi	Procent wskazań	Liczba wskazań
1.	zdecydowanie tak	33,1	82
2.	raczej tak	20,6	51
3.	raczej nie	14,1	35
4.	zdecydowanie nie	14,5	36
5.	nie mam zdania na ten temat	13,7	34

Wydaje się, że badani studenci w zadawalającym zakresie zdali egzamin na zadane pytanie dotyczące prawnego uregulowania tej kwestii. Okazało się, że aż 53,7% badanych studentów jest za prawnym uregulowaniem tej kwestii (jest to suma odpowiedzi *zdecydowanie tak* i *raczej tak*). Do tego 13,7% badanych studentów jest neutralna w tym zakresie, bowiem nie ma zdania na ten temat. Wydaje się więc, że w sumie około 2/3 badanych studentów akceptuje społeczne oczekiwania prawnego uregulowania tego nowego modelu rodziny. Oznacza to tym samym, że maleje skala poparcia dla tradycyjnego modelu rodziny i wskazuje na postępujący proces niechęci myślenia w kategoriach zachowań ukształtowanych w przeszłości wobec rodziny.

Jeśli analizować dane zawarte w tabeli 24., to okazuje się, że niechęć do takiego prawnego uregulowania tych związków, jest w sumie stosunkowo niewielka – tylko 28,6% wskazań. Tym samym wydaje się, że skala tradycyjnej, konserwatywnej niechęci na zgłaszane postulaty w tej sprawie nie tylko przez LGBT+, traci społeczne poparcie w młodym pokoleniu Polaków.

W założeniach badania znalazła się także próba odpowiedzi na pytanie o akceptację prawnego uregulowania kwestii małżeństw osób homoseksualnych. Obecnie w Polsce zagadnienie to wywołuje dużo emocji. Wydaje się, że jest to pokłosie informacji na ten temat z kilku krajów zachodnich, gdzie istnieją już prawne uregulowania tej kwestii. Stąd interesowało badaczy, co na ten temat mają do powiedzenia badani studenci. Opinie na ten temat zawierają dane w tabeli 25.

Tab. 25. Akceptacja małżeństw homoseksualnych w opinii badanych

Lp.	Odpowiedzi	Procent wskazań	Liczba wskazań
1.	zdecydowanie tak	26,2	68
2.	raczej tak	25,8	64
3.	raczej nie	12,1	30
4.	zdecydowanie nie	18,1	45
5.	nie mam zdania na ten temat	12,9	32
6.	inna odpowiedź	0,8	2

Kwestia ta, w tradycyjnie katolickiej Polsce, jest szczególnie drażliwa. Jest oczywiste, że czym innym są związki partnerskie osób tej samej płci, a czym innym małżeństwa osób homoseksualnych. Można przypuszczać, na co wskazuje literatura, że związki partnerskie były zawsze. Zwyczajowo związki partnerskie, były i nadal są, ale społecznie mało zauważalne i tylko niekiedy nagłaśniane

publicznie w mediach. Nie są zwalczane, przynajmniej formalnie i publicznie, ani przez Kościół, ani przez społeczeństwo, a dla systemu prawnego i administracji publicznej są one neutralne i nierejestrowane.

Z danych zawartych w tabeli 25. można wyczytać, że aż 65,3% badanych studentów jest pozytywnie nastawionych do małżeństw osób homoseksualnych (suma odpowiedzi *zdecydowanie tak* i *raczej tak*). Jeżeli ten wynik skonfrontujemy z odpowiedziami na pytanie 23., w którym poparcie dla związków partnerskich występowało aż w 78,3% (a więc o 13,0% więcej), to skala tej akceptacji na poziomie 2/3 badanej populacji jest świadectwem wielce liberalnego sposobu myślenia w tej kwestii badanych studentów.

Analiza pozostałych odpowiedzi badanych pokazuje, że znalazło się jednak 30,2% badanych, którzy nie akceptowali tego typu związków małżeńskich. Pewną hipotezą wskazującą na skalę tego negatywnego sprzeciwu wobec tych związków, może być informacja zawarta w odpowiedziach metryczkowych badania, a dotycząca stanu cywilnego badanych studentów. Otóż okazało się, że wśród badanych jest 31,% osób w stanie małżeńskim. Czy fakt, że jest się w formalnym związku heteroseksualnym może być pewną przesłanką rzutującą na opinie negującą związki małżeńskie osób homoseksualnych? Być może, że ci badani, to tradycyjna, konserwatywna 1/3 część badanych studentów, która dała o sobie znać w konserwatywnych odpowiedziach na inne pytania ankiety. Być może ich opinie są także efektem ich wczesnego procesu socjalizacji i tradycyjnych przekonań i myślenia przeszłych pokoleń, szczególnie ich rodziców i wychowawców.

W zasadzie w każdym badaniu, a szczególnie w narzędziu badawczym, jakim w naszym wypadku był kwestionariusz ankiety, w pytaniach nie są zawarte wprost wszystkie założenia badawcze. Podobnie było i w tym badaniu. Przykładem może być kolejne

pytanie kwestionariusza ankiety (26.). Chodzi o to, że pozornie dotyczy ono identycznej kwestii dotyczącej zawierania małżeństw osób tej samej płci - podobnie jak w pytaniu 25. Jednakże czym innym jest akceptacja zawierania małżeństw osób tylko homoseksualnych, a czym innym prawna możliwość zawierania małżeństw, oprócz osób homoseksualnych, także innych osób LGBT+. Delikatny podtekst zawarty w pytaniu 26. dotyczy następującej kwestii: czy prawodawca powinien rozszerzyć możliwość zawierania małżeństw na wszystkie kategorie osób LGBT+, a nie tylko na osoby homoseksualne. Problem w tym, że wśród LGBT+, oprócz gejów, czy lesbijek, są przecież także biseksualiści, transseksualiści oraz osoby innych zachowań seksualnych.

Pytaniem jest, czy badani studenci prawidłowo odczytali ten niuans badawczy. skala odpowiedzi na oba pozornie podobne pytania ankiety nie daje jednoznacznej odpowiedzi. Odpowiedzi na tę szerszą kwestię badawczą zawarte są w tabeli 26.

Tab. 26. Opinia badanych na temat ustawowej regulacji korzystnej dla LGBT+ możliwości zawierania małżeństw homoseksualnych

Lp.	Odpowiedzi	Procent wskazań	Liczba wskazań
1.	zdecydowanie tak	18,1	45
2.	raczej tak	21,4	53
3.	jest mi to obojętne	10,5	26
4.	raczej nie	11,3	28
5.	zdecydowanie nie	17,3	43
6.	trudno powiedzieć	16,5	41

Aby odpowiedzieć na powyżej postawione pytanie, należy zsumować trzy pierwsze kategorie odpowiedzi w pytaniu 26. Otrzy-

mamy w sumie wynik 50,0% wskazań akceptujących to zapytanie. Są to ci badani studenci, którzy akceptują lub optują za prawnym rozwiązaniem zawartym w treści pytania, tj. za możliwością zawierania małżeństw homoseksualnych, ale tak, aby uregulowanie ustawowe było korzystne także dla LGBT+. Ale czy badani, odpowiadając na pytanie 26. w podobnej skali jak w pytaniu 25., optowali za rozszerzoną interpretacją treści zawartej w pytaniu 26? Aby to porównać, należy w tym celu dodać do wyniku 50% wskazań także 16,5% tych badanych, którzy w pytaniu 26. wskazali odpowiedź *trudno powiedzieć*, co w sumie daje 66,5% badanych będących za takim rozwiązaniem, ale zdezorientowanych w tej kwestii. Jeżeli ten odsetek 66,5% porównamy z wynikiem 65,3% z pytania 25., który dotyczył akceptacji tylko małżeństw homoseksualnych, to otrzymamy w zasadzie identyczny wynik. Może to w sumie oznaczać, że istnieje podobny odsetek badanych, którzy akceptowali oba rozwiązania.

Czy skala poparcia dla zaproponowanych rozwiązań zawartych w obu pytaniach może być satysfakcjonująca dla LGBT+? Wydaje się jednakże, że nie w pełni. Okazuje się bowiem, że istnieje jednak duży odsetek (28,6%) negatywnie nastawionych studentów do prawnego uregulowania kwestii małżeństw homoseksualnych. Także negatywnych opinii (30,2%) do małżeństw między wszystkimi kategoriami LGBT+. Jak widać skala procentowej negacji dla obu prawnych rozwiązań jest niemal identyczna. Oznacza to na podstawie badania, że około 1/3 młodego pokolenia studentów jest na uwierzy tradycyjnego, konserwatywnego myślenia w ważnych kwestiach społecznych.

Odpowiedzi na ostatnie analizowane kwestie są prelude do analizy szczególnie drażliwego problemu społecznego, jakim jest problem adopcji dzieci przez osoby homoseksualne. W prasie różnych opcji ideologicznych przejawiają się na ten temat mniej lub

bardziej różne odcienie krytyki czy warunkowego poparcia. Środowiska prawicowe i religijne są zdecydowanymi przeciwnikami takiego rozwiązania społecznego. Natomiast, czy środowisko studentów, tradycyjnie laickie i liberalne, będzie wyraźnie lokalizowało swoje opinie za jakimś wyraźnym rozwiązaniem? Dane na ten temat zawarte są w tabeli 27.

Tab. 27. Stosunek badanych do adopcji dzieci przez osoby homoseksualne

Lp.	Odpowiedzi	Procent wskazań	Liczba wskazań
1.	zdecydowanie tak	10,1	25
2.	raczej tak	18,1	45
3.	jest mi to obojętne	3,2	8
4.	raczej nie	19,0	47
5.	zdecydowanie nie	34,3	85
6.	trudno powiedzieć	10,9	27
7.	inna wypowiedź	0,4	1

Okazuje się, że opinie badanych studentów na ten temat są wyraźnie spolaryzowane. Dominuje opcja wskazująca na daleko idącą niechęć do adopcji dzieci przez osoby homoseksualne. Aż 53,3% badanych (suma odpowiedzi *zdecydowanie nie* i *raczej nie*) wykazało sprzeciw wobec takiej adopcji. Natomiast za adopcją dzieci przez osoby homoseksualne opowiedziało się tylko 28,2% badanych. Wyłania się z tych statystyk jakaś irracjonalna niechęć do tego problemu, bez wyraźnych przesłanek. Byłaby ona bardziej zrozumiała, gdyby była to odpowiedź osób bardziej dojrzałych, którzy w życiu dużo doświadczyli i byli świadkami różnych sytuacji z tym problemem związanych. Natomiast opinia studentów, młodych ludzi, nie

jest, jak się wydaje, poparta własnym doświadczeniem życiowym w tym zakresie, ale także w innych sytuacjach życiowych. Pewną wskazówką tych opinii może być natomiast tło kulturowe i środowiskowe, w którym wychowywali się badani studenci. Jest interesujące, że tylko 3,2% badanych odpowiedziało na to pytanie, że *jest to im obojętne*. Może to wskazywać, że w środowisku, w którym się wychowywali nie było postaw obojętnych wobec adopcji dzieci przez osoby homoseksualne. Jest się albo za taką adopcją, albo jest się jej przeciwnikiem.

Do tej obojętnej grupy badanych można w pewnym sensie zaliczyć także tych badanych (10,9% wskazań), którzy wskazali odpowiedź *trudno powiedzieć*. W sumie z obu odpowiedzi jest ich 14,1%. Jeżeli zauważy się, że pytania kwestionariusza ankiety były skierowane do młodych ludzi, którzy byli, być może, przed decyzją o posiadaniu własnych dzieci, problem adopcji cudzych dzieci był dla nich trochę abstrakcyjny i hipotetyczny. Tak więc dla tej zdezorientowanej grupy młodych ludzi problematyka adopcji dzieci przez osoby homoseksualne być może wydawała się w sumie abstrakcyjna i obciążona wieloma niewiadomymi.

Równie abstrakcyjnie mogło zabrzmieć pytanie, czy LGBT+ mogą być dobrymi rodzicami. Tak postawione pytanie zawierało niezwerbalizowane wprost założenie, że aby być dobrym rodzicem trzeba wprawdzie mieć dziecko, które będą musiały wychowywać (niezależnie od tego, adoptowane, czy własne). Ale czy dobrze, czy będą dobrymi rodzicami? Dylematy w tej kwestii i opinie na ten temat badani studenci przekazali w odpowiedziach zawartych w tabeli 28.

Tab. 28. Opinie badanych na temat: czy LGBT+ mogą być dobrymi rodzicami?

Lp.	Odpowiedzi	Procent wskazań	Liczba wskazań
1.	zdecydowanie tak	24,6	61
2.	raczej tak	21,4	53
3.	raczej nie	8,5	21
4.	zdecydowanie nie	12,5	31
5.	trudno powiedzieć	29,0	72

W tym pytaniu badacze założyli daleko idącą wyobraźnię badanych studentów. Młodzi, bezdzietni studenci, bez doświadczeń rodzicielskich, odpowiadając na to pytanie musieli dokonać w sumie daleko idących spekulacji myślowych. Stąd aż 29,0% badanych studentów na pytanie, czy LGBT+ mogą być dobrymi rodzicami lojalnie odpowiedziało *trudno powiedzieć*. Tym niemniej jednak aż 46,0% badanych studentów było optymistami w tej sprawie i stwierdziło, że LGBT+ mogą być dobrymi rodzicami. Ten warunek „mogą” wskazuje jednak na daleko idącą wiarę i optymizm w proces wychowawczy dzieci wychowywanych przez LGBT+ i hipotetyczne przekonanie o ich normalnych i prawidłowych umiejętnościach rodzicielskich.

Jak w odpowiedziach na inne pytania, także i w kwestii opinii na temat bycia dobrymi rodzicami przez LGBT+, część badanych studentów (21,0% wskazań) miało do tej kwestii negatywny stosunek. To przekonanie jednej piątej badanej populacji studentów należy, jak się wydaje, do jej konserwatywnej i tradycyjnej części. Ich opinie są z założenia negatywne, i to tylko z tego powodu, że dotyczą LGBT+.

W rezultacie, ten niewielki odsetek grupy badanych jest dobrą przesłanką dla tezy o malejącym poparciu dla tego kon-

serwatywnego myślenia o ważnych sprawach społecznych. Jednocześnie ten odsetek badanych wskazuje na to, że ta grupa studentów jest konsekwentna w swoich przekonaniach i niezależnie od badanej problematyki jest przeciwna różnym badanim kwestiom, niezależnie od tego, czego one dotyczą. Ta spójność przekonań wskazuje na ich silne uwarunkowanie tak społeczne jak i kulturowe.

4.5. Opinie badanych na temat uczestnictwa LGBT+ w życiu społecznym

W ostatnich latach problematyka LGBT+ była nagłaśniana i prezentowana w różnych mass mediach. Jednakże była ona szczególnie ostro krytykowana i zwalczana przez różne środowiska prawicowe, a szczególnie przez środowiska kościelne, które obmawiały ją od czci i wiary. Jeden z hierarchów kościelnych sformułował nawet złośliwy termin o LGBT, jako o „rózowej zarazie”. Akcja kościelna miała silny oddźwięk w środowiskach prawicowych i kościelnych, a skrajnie negatywny w środowiskach liberalnych i lewicowych. Nie jest pewne, czy hierarcha ten nie sformułował też tezy, że dla LGBT nie ma miejsca w Kościele katolickim. Stąd zapewne, ta akcja propagandowa nie uszła uwadze badanych studentów. Dlatego w założeniach badawczych problematyka ta także musiała znaleźć swoje miejsce w kwestionariuszu ankiety.

Badani studenci musieli zmierzyć się z pytaniem, czy ich zdaniem LGBT+ mogą uczestniczyć w życiu religijnym? Wyniki odpowiedzi na to pytanie zawarte są w tabeli 29.

Tab. 29. Opinia badanych na temat uczestnictwa LGBT+ w życiu religijnym

Lp.	Odpowiedzi	Procent wskazań	Liczba wskazań
1.	zdecydowanie tak	36,7	91
2.	raczej tak	35,3	90
3.	raczej nie	8,9	22
4.	zdecydowanie nie	5,6	14
5.	mam inne zdanie na ten temat	7,3	18

Powyższe pytanie jest dobrą egzemplifikacją szerszego problemu, przed którym stawali badani studenci. Otóż jeżeli w różnych pytaniach kwestionariusza ankiety zadajemy coraz bardziej ogólne pytania, a nie dotyczące jednostkowych, czy drażliwych zagadnień, to tym większy odsetek badanych reagował zazwyczaj pozytywnie na zadane pytanie. Tak też stało się i w wypadku pytania o to, czy LGBT+ mogą uczestniczyć w życiu religijnym. Pytanie tak sformułowane mogło mieć dla studentów nieco prowokacyjny charakter. Co wspólnego mają zagadnienia dotyczące różnych aspektów biologicznych czy fizjologicznych LGBT+ z doznaniem i przekonaniem religijnymi? Wydaje się, że próba łączenia tych zagadnień była próbą zbyt daleko idącą, nawet dla studentów, zwolenników tradycyjnego i konserwatywnego myślenia. Otóż okazało się, że aż 72,0% badanych studentów zaakceptowała tezę, że LGBT+ mogą uczestniczyć w życiu religijnym. O skali tego przekonania świadczy fakt, że tylko 14,5% badanych odmówiło LGBT+ prawa uczestniczenia w życiu religijnym, w tym tylko 5,6% badanych wskazało odpowiedź *zdecydowanie nie*. Wynik 14,5% badanych studentów w tej kwestii można uznać za wskaźnik skrajnej ksenofobii i konserwatyizmu w myśleniu i ocenianiu LGBT+.

Odsetek 72% studentów, którzy zaakceptowali takie rozwiązanie świadczy o tym, że w tym względzie wykazali się oni własnym, zdroworozsądkowym przekonaniem, nie obarczonym tradycyjnym myśleniem oraz konserwatyzmem.

W medialnej nagonce na LGBT+, obok aspektów religijnych, podnoszono w stosunku do LGBT+ także różne zarzuty antyspołeczne. Wykorzystywano głośne protesty środowisk LGBT+ przeciw ich niesprawiedliwemu i obraźliwemu traktowaniu do łączenia tych protestów z występowaniem przeciw Kościołowi i religii. Kościół katolicki w Polsce sprzyjał tej akcji. Szermowano hasłami, że jeżeli ktoś podnosi rękę na Kościół, to nie jest dobrym patriotą, bo Polska stoi Kościołem. Przyklejanie środowisku LGBT+ antyspołecznego i antyreligijnego stanowiska miało wywołać w społeczeństwie negatywne nastawienie do tej kategorii osób.

Ale czy ta prawicowa i kościelna nagonka i akcja przeciw LGBT+ odcisnęła swoje piętno w świadomości młodego pokolenia Polaków? W roli pewnego rodzaju dobrego, pośredniego wskaźnika skuteczności tej nagonki i zmasowanej akcji ośmieszania LGBT+, może wystąpić nastawienie do tych zabiegów badanych studentów. Pokazują to wyniki zawarte w tabeli 30. Widać po ich analizie, jednoznacznie pozytywne nastawienie badanych studentów do LGBT+ w kontekście ich sytuowania wśród dobrych obywateli Polski.

Aż 64,9% badanych nie ma wątpliwości, że osoby LGBT+ są dobrymi obywatelami kraju. Natomiast tylko śladowy odsetek badanych (6,4% wskazań) odmawia im patriotyzmu, w tym tylko 2,8% zdecydowanie twierdzi, że nie są oni dobrymi obywatelami kraju.

Tab. 30. Opinia badanych na temat, czy LGBT+ są dobrymi obywatelami kraju

Lp.	Odpowiedzi	Procent wskazań	Liczba wskazań
1.	zdecydowanie tak	28,6	71
2.	raczej tak	36,3	90
3.	raczej nie	3,6	9
4.	zdecydowanie nie	2,8	7
5.	trudno powiedzieć	23,8	59

Jednakże zastanawia skala wahających się badanych studentów w tej kwestii. Bowiem aż 23,8 % badanych studentów wskazało odpowiedź *trudno powiedzieć* czy LGBT+ są dobrymi obywatelami. Wydaje się, że jest to wynik braku pewnej dojrzałości społecznej i historycznej młodych ludzi w obecnej Polsce. Problem chyba w tym, że badani studenci nie potrafili sobie wyobrazić (lub zdefiniować na własny użytek), co to znaczy być patriotą czy dobrym obywatelem kraju. Dla pokolenia młodych Polaków w obecnej Polsce, rozdarłej politycznie i ideologicznie, funkcjonuje niejednoznaczny i zazwyczaj prawicowy przekaz definicyjny *dobrego Polaka*. Inny obraz tego Polaka jest serwowany przez środowiska konserwatywne, prawicowe i religijne, a zgoła inny przez środowiska liberalne, lewicowe, czy silnie nawiązujące do wartości unijnych. Ta grupa, stanowiąca niemal jedną czwartą badanych młodych studentów, stoi w swoistym rozkroku pomiędzy falami agitacji o różnej orientacji ideologicznej. Może to oznaczać, że dla nich początki studiów nie wytworzyły jeszcze wyraźnej orientacji o tym, w jakim kierunku będzie maszerować polski patriotyzm.

W każdym badaniu pewne kwestie badawcze, szczególnie te o drażliwym charakterze są zamieszczane w kwestionariuszu ankiety na samym końcu. Tak jest i w naszym przypadku. Dotyczy to

m.in. kwestii, czy badany ma osobiste rozeznanie lub znajomości wśród LGBT+, a jeszcze bardziej, czy sam jest osobą homoseksualną, czy heteroseksualną. Dlatego na końcu ankiety zamieszczono pytanie o następującej treści: czy znasz kogoś wśród LGBT+? Wyniki dotyczące tej kwestii zawarte są w tabeli 31.

Tab. 31. Bezpośrednia znajomość badanych z LGBT+

Lp.	Odpowiedzi	Procent wskazań	Liczba wskazań
1.	tak, znam jedną osobę	14,9	31
2.	tak, kilka osób	56,9	141
3.	nie, nie znam	23,8	59

Aż 71,8% badanych studentów zna kogoś z tego środowiska (suma odpowiedzi: *tak, jedną osobę* i *znam kilka osób*). Jak widać, dla badanych studentów LGBT+ nie są anonimowi. W ankiecie nie zadano wprost pytania o poziom, czy zakres tej znajomości. Określenie *znam* nie definiuje stopnia tej znajomości, ogranicza się tylko do ogólnie określonej znajomości typu: wiem tylko tyle, że ktoś jest LGBT+. Taka formuła pytania w kwestionariuszu ankiety dała badanym swobodę w szerokim rozumieniu pojęcia *znam*.

Jak widzimy, niezależnie od tej metodologicznej uwagi, badani studenci mieli szeroki krąg znajomości osób ze środowiska LGBT+. Pewnym przybliżeniem stopnia tego „znam”, a więc ewentualnych wzajemnych osobistych relacji, było pytanie w kwestionariuszu ankiety, które sondowało mentalne (psychiczne) nastawienie badanych studentów do LGBT+, które znalazły się w kręgu znanych studentom osób.

Z punktu widzenia badaczy istotne jest, czy badani studenci akceptowali te osoby? Fakt wiedzy o tym, że ktoś jest LGBT+ nie niesie informacji o tym, czy są oni akceptowani, czy tolerowani przez

badanych studentów. Jednakże wiedza na ten temat jest ważną społecznie informacją. Dlatego chodzi o to, aby ustalić, przynajmniej w przybliżeniu, jaka jest skala społecznej akceptacji LGBT+ wśród osób, które wiedzą, że ktoś należy do środowiska LGBT+, ale nie jest ich osobistym znajomym. Jeżeli można hipotecznie założyć, że wśród osób, których relacje z LGBT+ są np. osobiste, to poziom takiej akceptacji tych osób może być wysoki. Natomiast ważnym pytaniem jest, jaki jest poziom tej akceptacji LGBT+ wśród tych, którzy wiedzą, że ktoś jest ze środowiska LGBT+, ale którzy z LGBT+ osobiście nie znają? Badanie pozwala tylko pośrednio odpowiedzieć na to pytanie. Wiemy, jak akceptują badani studenci LGBT+, które znają, ale nie wiemy, czy są to znajomości osobiste. Dane na ten temat pokazują wyniki zawarte w tabeli 32.

Tab. 32. Opinie badanych na temat akceptacji znanych osób ze środowiska LGBT+

Lp.	Odpowiedzi	Procent wskazań	Liczba wskazań
1.	zdecydowanie tak	53,6	133
2.	raczej tak	19,0	47
3.	raczej nie	6,5	16
4.	zdecydowanie nie	3,2	8

Uzyskane wyniki wskazują, że aż w 72,3% badanych (suma odpowiedzi *zdecydowanie tak* i *raczej tak*) wskazało, że takie osoby akceptuje. Tylko 9,7% badanych nie wyraziło tej akceptacji, w tym, że *zdecydowanie nie* tylko 3,2%. Oznacza to w zasadzie niemal powszechną akceptację osób z tego środowiska przez młode pokolenie Polaków. Może to być także dobrym prognostykiem dla stosunków społecznych w tym względzie w niedalekiej przyszłości. Wydaje się, że młode pokolenie Polaków oswoiło się już z problematyką

LGBT+, że rozumie ich problemy, że akceptuje odmiennosc biologiczną, czy kulturową LGBT+. To uogólnienie może być szczególnie istotnie prognostycznie, jeżeli zważy się, że dla 31,0% badanych studentów środowiskiem pochodzenia jest wieś, a 29,4% badanych studentów twierdzi, że miejscowość, w której mieszkają obecnie liczy tylko do 20 tys. mieszkańców.

V

Wnioski z badania

1. Obecnie – po transformacji ustrojowej – wyraźnie wykrystalizowały się nowe składowe struktury społecznej, w tym np. środowisko LGBT+, które wbrew niektórym opiniom, istnieje realnie, a nie tylko ideologicznie. Co istotniejsze, jest bardzo zróżnicowane w różnych aspektach, społecznych czy kulturowych. Stąd wynika potrzeba badań naukowych, zarówno osób LGBT+, jak i pozostałej części społeczeństwa. Niniejsze badanie jest przykładem takiego podejścia.

2. Zdecydowanie dominującym źródłem informacji badanych studentów o LGBT+ były przede wszystkim różne mass media: Internet (71,4% wskazań), telewizja (63,3% wskazań), prasa (25,8% wskazań) i radio (23,8% wskazań), a dopiero w zdecydowanie niższych odsetkach środowiska: towarzyskie, rodzinne, szkolne i uczelniane. Rodzi się w związku z tym retoryczne pytanie, czy jest właściwe, czy korzystne, aby o tak społecznie ważnym i istotnym zagadnieniu dla sytuacji społecznej i kulturowej w Polsce, jakim jest problematyka LGBT+, polscy studenci w tak dużym odsetku edukowali się i czerpali wiedzę w tym zakresie z „miękkich”, czyli medialnych źródeł informacji, a nie np. ze sprawdzonej wiedzy akademickiej? Problem w tym, że wiele z tych źródeł jest często niepewnych, informacje i wiedza niesprawdzone i obciążone ideologiczną lub religijną retoryką oraz ideologicznie ukierunkowaną interpretacją.

3. Bardzo istotne znaczenie w badaniu LGBT+ ma wiedza o nich. W niniejszym badaniu tylko dwie odpowiedzi w zapropono-

wanym zestawie opinii były w zasadzie poprawne, a mianowicie: *to osoby o jednej z istniejących orientacji seksualnych* (43,5% wskazań) oraz *to osoby wnoszące wiele do współczesnej kultury* (24,2% wskazań). Jednakże dominujący i zaskakująco duży odsetek badanych studentów optował za opiniami ksenofobicznymi i stereotypowymi, jak np.: *są to osoby tworzące związki jedнопłciowe* (aż 60,9% wskazań). Wskazuje to na to, że opinia tych 60,9% badanych, jest ich tradycyjną i konserwatywną wiedzą, ale błędną wiedzą w tym zakresie.

4. Wśród uzyskanych odpowiedzi zaskakuje w sumie niski odsetek studentów posiadających prawidłową wiedzę na pytanie, co oznacza skrót LGBT+, bowiem aż 30,6% studentów odpowiedziało, że nie wie, co on oznacza. Tym niemniej powyższa konstatacja nie daje podstaw do pomijania dużego odsetka prawidłowych odpowiedzi. I tak, prawidłowo odpowiedziało na trzy pierwsze litery skrótu ponad połowa badanych: 54,0% badanych wskazało, że „L” to są lesbijki, 53,2% wskazało, że „G” to geje, 51,0% wskazało, że „B” to biseksualiści, ale na skrót „T” (transseksualiści) wskazało tylko 31,%. Na znak „+” (inne orientacje seksualne) prawidłowo wskazało tylko 7,7% badanych studentów.

5. Tylko 31,5% badanych widzi w LGBT+ *osoby normalne* a 19,8% *osoby otwarte i tolerancyjne*. Daje to w sumie tylko 51,3% pozytywnych ocen o LGBT+. Ta „pozytywność” ocen dotyczy więc świadomości i poglądów tylko nieco więcej niż połowy badanych studentów. Może to oznaczać, że socjalizacja reszty badanego środowiska akademickiego oparta była o tradycyjne, konserwatywne i religijne wartości. Wskazują na to takie dane jak to, że dla 9,3% badanych studentów osoby ze środowiska LGBT+ to osoby z *aberracją płciową*, dla 4,8% są to *osoby chore*, a dla 4,8% jest to tzw. *tęczo-wa zaraza*. A więc prawie co piąty badany student (18,9% wskazań) ma wypaczony pogląd na wizerunek LGBT+. Jeżeli do tego odsetka

wskazań dołączyć opinie reszty badanych (opinie niesprecyzowane, błędne, czy brak poglądów), to skala dezorientacji młodych Polaków w tej materii jest zadziwiająco duża.

6. Odpowiedzi na pytanie o to, czy badany zgadza się z różnymi opiniami o LGBT+ korespondują w poziomie ocen ze strukturą negatywnych opinii w innych przekrojach ocen o LGBT+. Okazuje się, że ocen pozytywnych na powyższe pytanie jest w sumie 72,0% (jest to suma następujących odpowiedzi: są to osoby, które są mi obojętne (25,4% wskazań), to ludzie tacy sami jak ja (24,6% wskazań), to ludzie, których staram się zrozumieć (21,0% wskazań) oraz to osoby, które lubię (1,0% wskazań).

7. Skojarzenia badanych o zachowaniach LGBT+, oceniane na skali pięciostopniowej, pokazały dużą ich różnorodność i niespójność ocen. Wydaje się, że w dużym zakresie wyraźnie ujawniły się w tych ocenach typowe, obiegowe opinie społeczne. Przykładowo zwraca uwagę masowe przekonanie badanych studentów o homoseksualności LGBT+. Wskazało na takie zachowania aż 72,1% badanych (jest to suma odpowiedzi *zdecydowanie tak* i *raczej tak*).

Występuje jednakże wysoki odsetek pozytywnych skojarzeń wobec zachowań LGBT+, m.in.: w ocenie *odmienności zachowań* (51,6% wskazań), *dbałości o siebie* (56,9% wskazań), *aktywności twórczej* (46,4% wskazań), czy *specyficznego stylu ubierania się* (52,2% wskazań). Ten brak spójności w ocenianiu różnych zachowań LGBT+ widać szczególnie w ocenie szeregu innych, negatywnych zachowań LGBT+, zaproponowanych w odpowiedziach pytania, a których zapewne badani nigdy w życiu osobiście nie doświadczyli, np. *zachowań pedofilnych* - 7,2 %, *zachowań patologicznych* - 6,6%, czy *HIV* - 11,2%. Te stereotypowe i ksenofobiczne oceny środowiska LGBT+ (w stosunkowo niewielkim odsetku), zapewne nie są pokłosiem edukacji, ale raczej skojarzeń przyniesionych ze swoich środowisk bytowania.

8. Aż 73,8% badanych studentów postulowało, aby polskie społeczeństwo traktowało osoby z tego środowiska *jak każdego człowieka*, a także *z aprobatą* - 2,4% wskazań. W sumie jest to postulat aż 76,2% badanych. Wskazuje to na dużą wiarę i wyraźne oczekiwania wobec społeczeństwa w tym zakresie. Natomiast jest interesujące, że postulaty, aby traktować ich *jako chorych* (5,2% wskazań) oraz że *powinno się ich potępiać* (3,6% wskazań) podało stosunkowo niewielu badanych (razem tylko 8,8%). To kategoria badanych, której poglądy wyraźnie korespondują z poglądami i opiniami środowisk skrajnie konserwatywnych i kościelnych.

9. Badani studenci mieli trudności z jednoznacznym określeniem swojego stosunku do swoich kolegów wobec LGBT+. Wskazuje na to wynik odpowiedzi, że stosunek ten jest *obojętny* (36,7% wskazań), ale także, że *trudno im powiedzieć*, jaki jest on w rzeczywistości (18,1% wskazań). Takich badanych osób jest w sumie aż 54,8%. Taki wynik wskazuje na pewne prawdopodobieństwo, że badani mieli w sumie słabe rozeznanie, co do nastrojów wobec LGBT+ w swoim środowisku.

10. Akceptacja organizowanych Parady i Marszów Równościowych wskazuje na duże zrozumienie dla problematyki LGBT+. Składa się na nie akceptacja stwierdzenia, że są one *protestem wobec ich dyskryminacji* (52,4% wskazań), ale także, że *są czynnikiem tworzenia tożsamości i wspólnoty* (30,2% wskazań), czy też, że *edukują społeczeństwo* (20,6% wskazań). Dla części badanych Parada i Marsze Równości to tylko *konfliktowanie społeczeństwa* (33,1% wskazań), *propagowanie homoseksualizmu* (17,3% wskazań), a nawet *zagrożenie rodzinie jako instytucji społecznej* (12,5% wskazań).

11. Pomimo politycznej i ideologicznej nagonki w rządowych publicznych mediach i komunikatorach na LGBT+, ale także publikatorach religijnych, prawie połowa badanych studentów (44,8% wskazań) była jednoznacznie przeciwna tworzeniu „stref wolnych

od LGBT”. Wyniki wskazują jednocześnie, że duża część badanych studentów (21,0% wskazań) prezentowała obojętny stosunek do tworzenia takich stref, co można ostrożnie zinterpretować na ich negatywny stosunek do tworzenia tych stref. Można zatem wnioskować, że w sumie aż 65,8% badanych studentów nie jest zwolennikami tych stref, a popierających te strefy jest tylko 11,3% badanych studentów.

12. 26,6% badanych studentów na otwarte pytanie, co według nich oznacza termin „ideologia LGBT” odpowiedziało: po pierwsze, że *ta problematyka ich nie interesuje*. Do tego 19,4% badanych stwierdziło, że nic na ten temat *nie wie*. W sumie daje to aż 46,0% badanych. Po drugie, wskazywali, że *to termin wymyślony przez środowiska prawicowe dla celów walki politycznej* (24,6% wskazań), *to termin wymyślony przez środowiska lewicowe* (7,3% wskazań), *to termin stworzony przez środowiska religijne* (13,3% wskazań). Do tego 22,6% badanych uważa wprost, że *nie ma takiej ideologii*. W sumie oznacza to dla 67,8% badanych studentów, że termin ten został sztucznie wykreowany dla celów walki politycznej, i że *de facto* nie ma takiej ideologii. Po trzecie, 10,9% badanych studentów uważa, że ideologia LGBT+ jest terminem realnie odpowiadającym faktom, związanym z rzeczywistością społeczną. To najbardziej ortodoksyjne stanowisko w tej sprawie reprezentuje, jak widać, stosunkowo niewielki odsetek badanych studentów.

13. 51,7% badanych studentów akceptuje związki partnerskie. Do tego dla 23,4% badanych ten problem społeczny jest im obojętny, a 3,2% badanych w tej sprawie nie ma zdania. Tym samym, aż 78,3% badanych studentów, wprost lub pośrednio, akceptuje tę nową obyczajowość społeczną.

14. Aż 53,7% badanych studentów jest za prawnym uregulowaniem kwestii związków partnerskich. Do tego 13,7% badanych studentów jest neutralna w tym zakresie, bowiem nie ma zdania na

ten temat. Wydaje się więc, że w sumie około 2/3 badanych studentów akceptuje społeczne oczekiwania prawnego uregulowania tego nowego modelu rodziny.

15. Aż 65,3% badanych studentów, jest pozytywnie nastawionych do modelu małżeństw osób homoseksualnych. Jeżeli ten wynik skonfrontujemy z odpowiedziami dotyczącymi poparcia dla związków partnerskich (78,3%), to skala tej akceptacji na poziomie 2/3 badanej populacji jest świadectwem postępującego procesu liberalnego sposobu myślenia w tej kwestii przez badanych studentów. Jednakże 30,2% badanych nie akceptowało tego typu związków małżeńskich.

16. Za możliwością zawierania małżeństw homoseksualnych opowiedziało się 50,0% badanych studentów. Są to ci badani studenci, którzy akceptują lub optują za prawnym rozwiązaniem zawartym w treści pytania, ale tak, aby uregulowanie ustawowe było korzystne dla LGBT+. Jeżeli dodać do tego wyniku 16,5% tych zdezorientowanych badanych, którzy wskazali odpowiedź *trudno powiedzieć*, to w sumie daje to 66,5% badanych będących za takim rozwiązaniem w tej kwestii. Jeżeli ten odsetek 66,5% porównamy z wynikiem 65,3% odpowiedzi na pytanie, które dotyczyło akceptacji tylko małżeństw homoseksualnych, to otrzymamy w zasadzie identyczny wynik.

17. Wśród badanych dominuje opcja wskazująca na daleko idącą niechęć do adopcji dzieci przez osoby homoseksualne. Okazuje się, że opinie badanych studentów na ten temat są wyraźnie spolaryzowane. Aż 53,3% badanych wykazało przeciw wobec takiej adopcji dzieci. Natomiast za adopcją dzieci przez osoby homoseksualne opowiedziało się tylko 28,2% badanych.

18. Aż 72,0% badanych studentów zaakceptowała tezę, że LGBT+ mogą uczestniczyć w życiu religijnym. O skali tego przekonania świadczy fakt, że tylko 14,5% badanych odmówiła LGBT+

prawa uczestniczenia w życiu religijnym, w tym tylko 5,6% wskazało odpowiedź *zdecydowanie nie*. Wysoki odsetek 72% studentów, którzy zaakceptowali takie rozwiązanie świadczy o tym, że w tym względzie wykazali się oni własnym, zdroworozsądkowym przekonaniem, nie obarczonym tradycyjnym myśleniem oraz konserwatyzyzmem.

19. 64,9% badanych nie ma wątpliwości, że LGBT+ są dobrymi obywatelami kraju. Tylko śladowy odsetek badanych (6,4% wskazań) odmawia im patriotyzmu, w tym tylko 2,8% zdecydowanie twierdzi, że nie są oni dobrymi obywatelami kraju. Jednakże zastanawia skala wahających się badanych studentów w tej kwestii. Bo widać aż 23,8 % badanych studentów wskazało odpowiedź *trudno powiedzieć, czy LGBT+ są dobrymi obywatelami*.

20. Aż 71,8% badanych studentów zna kogoś ze środowiska LGBT+. Jak widać, dla badanych studentów LGBT+ nie są anonimowi. W kwestionariuszu ankiety nie zadano wprost pytania o poziom tej znajomości. Określenie *znam* nie definiuje stopnia tej znajomości, ogranicza się tylko do ogólnie określonej znajomości typu: wiem tylko tyle, że ktoś jest LGBT+.

21. Wyniki badania wskazują, że aż 72,3% badanych odpowiedziało, że akceptuje LGBT+, które zna, tylko 9,7% badanych nie wyraziło tej akceptacji, w tym, że *zdecydowanie nie* tylko 3,2%. Oznacza to w zasadzie niemal powszechną akceptację osób z tego środowiska przez młodych Polaków. Takie nastawienie badanych może być w niedalekiej przyszłości dobrym prognostykiem dla stosunków społecznych w tym względzie. Wydaje się, że młode pokolenie oswoiło się już z problematyką LGBT+, że rozumie ich problemy, że akceptuje odmienność biologiczną, czy kulturą LGBT+.

22. Wyniki badania pokazują badanych studentów jako stosunkowo zróżnicowane środowisko. Na przykład na różne pytania

kwestionariusza ankiety odpowiedzi około jednej trzeciej badanych charakteryzowały się stosunkowo spójnym syndromem konserwatywnych nastawień wobec szczegółowych kwestii związanych z LGBT+. Jednakże w dominującym odsetku badani studenci charakteryzują się raczej liberalnym nastawieniem społecznym. Ich odpowiedzi na pytania o ogólnospołeczny charakterze, np. o to, czy LGBT+ są dobrymi obywatelami, nacechowane są dużą dozą zrozumienia tego środowiska. W wielu wypadkach zaskakiwała skala odpowiedzi *trudno powiedzieć*, co wskazywało na dezorientację badanego środowiska i brak wiedzy o ważnych problemach środowiska LGBT+.

23. Wyniki badania pilotażowego oparte zostały na bazie ogólnych odpowiedzi a nie na odpowiedziach z korelacji pomiędzy pytaniami. To oczywiście istotnie zubaża możliwości interpretacyjne. Oznacza to, że przedstawione opracowanie nie daje informacji w układzie korelacyjnym, w tym o bogactwie uzyskanych informacji na temat LGBT+. Wiemy, co badani sądzą ma poszczególne zagadnienia, nie wiemy natomiast, które kategorie badanych sądzą tak, czy inaczej. Jest oczywiste, że informacje uzyskane z analiz korelacyjnych znacząco rozszerzą wiedzę na poszczególne zagadnienia dotyczące LGBT+. Szczególnie istotne mogą okazać się wyniki korelacyjne ze zmiennymi dotyczącymi np. nastawienia politycznego badanych, skali ich religijności, pochodzenia środowiskowego, czy orientacji seksualnej.

24. Niniejsze opracowanie i uzyskane wyniki oparte zostały na populacji odpowiedzi 248 badanych studentów. Jak to zostało powiedziane we wprowadzeniu, badani studenci nie stanowili reprezentatywnego środowiska studentów. Jednakże ich opinie odzwierciedlają, ujmując rzecz tylko bardzo umownie, poglądy typowego środowiska studenckiego w Polsce. Wartość tych wyników polega jednak na tym, że stanowią one, jak dotychczas, jedno z nielicznych

badania dotyczących LGBT+. Z pewnością można je traktować jako pilotaż szerszego badania tego środowiska. Należy podkreślić jednak, że wyniki zawarte w niniejszym opracowaniu nie mogą stanowić podstawy do ich ekstrapolacji na szersze środowisko studentów w Polsce.

25. Główna hipoteza badawcza została potwierdzona. Większość badanych studentów pozytywnie odnosi się do LGBT+. Niestety ich wiedza o tym środowisku jest niezadowalająca.

26. Analiza niniejszego badania pokazała przydatność przygotowanego do tego celu kwestionariusza ankiety, który znajduje się w załączeniu do zaprezentowanego badania (zarówno w języku polskim, jak i angielskim). W pełni potwierdzają to uzyskane rezultaty badania.

SUMMARY

Pilot study report *Views of student youth on LGBT+*

The study was conducted in early 2020, just before the outbreak of the COVID-19 pandemic in Poland. It was of a pilot nature. Delay related to the preparation of the report was due to communication difficulties and diseases of the members of the research team. The survey was conducted among students of Warsaw universities, both private and public. 248 university students took part in it from various fields of study. The research sample was not representative. The study was undertaken during increased attacks on non-heteronormative persons in Poland. The essential of the premise was the desire to know the views of the future Polish intelligentsia in the face of growing manifestations of intolerance towards LGBT+ people in the country. The subject of the study were the views of Warsaw students, both who live in Warsaw, as well as those who study there. The authors of this pilot study set the following goals: – preliminary assessment of the correctness of the obtained results, – checking the usefulness of the previously prepared survey questionnaire (see Attachment). The main research problem posed by the authors of the study is contained in question: What views do Warsaw students have on LGBT+ over time? ‘Manifestations of intolerance towards this social category at the end of the second decade of the 21st century in Poland’. Detailed research problems

were contained in the questions about the knowledge of students about LGBT+ and the attitude of the respondents to this social category concerning the different aspects of social life. The main research hypothesis assumed that the surveyed students had a positive attitude to LGBT+, but their knowledge of it leaves much to be desired. The survey method was used to implement the above research assumptions diagnostic and survey technique. Survey questionnaires (see Attachment) contains 22 substantive questions and the same number of identification questions, characterizing the studied students.

* * *

The surveyed students constituted a very diverse group. Its characteristics covered 22 features (socio-demographic and socio-professional). Despite its unrepresentativeness, they quite accurately characterize the studied group of Warsaw students (studying in Warsaw or living and studying in it). The socio-demographic characteristics of the surveyed students include: gender, age, marital status, country and place of origin, its size, time of residence in Warsaw or the Warsaw agglomeration, place of residence during studies, religion, degree of religious activity, political sympathies and orientation sexual. The majority of the surveyed students were women (60.9%). A different sex than the female 1 person (0.4% of respondents) declared. The majority of the surveyed students were older students. Students aged 25 years and more accounted for 51.0%. The youngest students (under 20) accounted for 6.8% of the respondents. The remaining group (aged 20-24) accounted for 38%. 65.3% of the students were unmarried, compared to 31.0% of married women. Most of the surveyed students were Poles (88.7%). Ukrainians and Russians together constituted only 2.0%

of the respondents. Most of the students lived in cities (60.5%), compared to 31.0% of rural youth. 31.9% of students lived in large cities (over 500 thousand inhabitants), 29.4% lived in small cities (up to 20 thousand inhabitants), and in medium-sized cities (20–100 thousand inhabitants) – 15.3% , while in large cities (100–500 thousand) – 8.8%. A significant feature of the surveyed students was the time of their residence and study in Warsaw or the Warsaw agglomeration. 35.9% of the surveyed students have lived in Warsaw since birth, 21.0% more than 5 years, 20.2% from one to three years, 6.9% less than a year. We can say that over 1/3 of the surveyed students are native Warsaw residents, over 1/5 are migrants who settled in the capital before starting their studies, and over a quarter of the respondents are students who came to Warsaw to study. 54.0% of the surveyed students lived in Warsaw during their studies, 21.8% in the vicinity of Warsaw (in the Warsaw agglomeration). Together they accounted for over 75.8% of the respondents. Interesting information were the students' answers about their religion or belief. Christians (76.9%) dominated (over ¾ of respondents), among whom Catholics (69.3%) dominated. Atheists constituted 12.9% of the respondents, and agnostics 5.6%. The religious activity of the surveyed students was low. Only 14.5% of students were religious and systematically practicing, and there were slightly less non-believers and non-practitioners (13.7%). Others rarely practiced or not practiced (65.0%). As many as 57.3% of the surveyed students did not like any political orientation or showed indifference to politics. Left-wing, right-wing, centrist or other political views in 34.2% of respondents were sentenced. In this study, sexual orientation was a very important feature of the students in question. Heterosexuality was declared by 84.7% of the respondents, homosexuality was 4.4%, and a different answer was given by 3.2% of the surveyed students. The following were distinguished among

the socio-professional characteristics of the surveyed students: field, degree, mode and year of study, use of scholarships (scientific and social), monthly family income, parents and guardians bringing up students and their education, or life satisfaction. The examined respondents studied various fields of study, which belonged to the main fields of science. Most students studied social sciences (49.2%) and humanities (19.8%). 20.6% of students studied in the field of applied sciences (medical, engineering and technical). Most of the students studied at undergraduate (77.4%) and graduate (17.5%) studies. Only 17.7% of the respondents studied in full-time studies, while 81.9% in part-time studies. Most of the students studied during the first year of studies (72.2%). Most of the surveyed students did not receive an academic (87.5%) and social (86.3%) scholarship. The income of the surveyed students in the majority (52.8%) was below the national average (between PLN 2.5 thousand and PLN 5.0 thousand per person in a family). 20.2% had incomes higher than PLN 5,000. per person in the family, and 19.8% less than 2.5 thousand per person. The surveyed students were mostly brought up by both parents (73.0%), but only by their mother – 17.7%, and by other persons – 2.8%. Most of the parents of the surveyed students had secondary education (mothers 51.2%, fathers 50.4%). 43.3% of parents and guardians had higher education. Satisfaction with life was declared by 83.5% of the surveyed students. It should be assumed that the main source influencing this state was the possibility of studying, in particular studying in Warsaw.

* * *

Currently - after the political transformation - new components of the social structure have clearly crystallized, including, for

example, the environment of LGBT+ people, which, contrary to some opinions, exists in real and not only ideological terms. More importantly, it is very diverse in different aspects, be it social or cultural. Hence the need for research, both for LGBT+ people and the rest of society. This study is an example of this approach. The dominant source of information about LGBT+ among the surveyed students was primarily various mass media: the Internet (71.4% of responses), television (63.3% of responses), the press (25.8% of responses) and radio (23.8% of responses) and only in much lower percentages of the community: family, school and university. This raises the rhetorical question of whether it is appropriate or beneficial to educate and learn about such a socially important and important issue for the social and cultural situation in Poland as LGBT+ with regard to „soft”, i.e. media sources of information, and not, for example, from proven academic knowledge? The problem is that many of these sources are often uncertain, information and knowledge unproven and burdened with ideological or religious rhetoric and ideologically oriented interpretation. Knowledge about them is very important in the study of LGBT+ people. In the present study, only two answers in the proposed set of opinions were basically correct, namely: they are people with one of the existing sexual orientations (43.5% of responses) and people who contribute a lot to contemporary culture (24.2% of responses). However, the dominant and surprisingly large percentage of the surveyed students opted for xenophobic and stereotypical opinions, such as: these are people who form same-sex relationships (as much as 60.9% of responses). This indicates that the opinion of these 60.9% of the respondents is their traditional and conservative knowledge, but a wrong knowledge in this regard. Among the obtained answers, the overall surprise is the low percentage of students who have correct knowledge when asked what the LGBT+ abbreviation means,

as many as 30.6% of students answered that they did not know what it meant. Nevertheless, the above observation does not give grounds for ignoring a large percentage of correct answers. And so, more than half of the respondents correctly answered the first three letters of the abbreviation: 54.0% of the respondents indicated that „L” are lesbians, 53.2% indicated that „G” is gays, 51.0% indicated that „B” are bisexuals, but only 31% indicated the abbreviation” T „(transsexuals). The „+” sign (other sexual orientations) was correctly indicated by only 7.7% of the surveyed students. Only 31.5% of respondents see LGBT+ as normal people and 19.8% as open and tolerant people. This gives a total of only 51.3% of positive assessments of people from the LGBT+ community. This „positivity” of assessments concerns the awareness and views of only slightly more than half of the surveyed students. This may mean that the socialization of the rest of the studied academic community was based on traditional, conservative and religious values.

This is indicated by data such as the fact that for 9.3% of the surveyed students people from the LGBT+ environment are people with gender aberration, for 4.8% they are sick, and for 4.8% it is the so-called „rainbow plague”. So, almost every fifth surveyed student (18.9% of responses) has a distorted view of the image of LGBT+. If this percentage of indications is supplemented by the opinions of the rest of the respondents (unspecified, incorrect or lack of views), the scale of young Poles’ confusion in this matter is surprisingly large. The responses to the question whether the respondent agrees with different opinions about LGBT+ correspond in the level of ratings with the structure of negative opinions in other cross-sections of ratings about LGBT+. It turns out that there is a total of 72.0% of positive opinions to the above question (this is the sum of the following answers: these are people I do not care about

(25.4% of responses), are people like me (24.6% indications), these are the people I try to understand (21.0% of responses) and people I like (1.0% of responses). The associations of the respondents about LGBT+ behaviors, assessed on a five-point scale, showed their great diversity and inconsistency in assessments. It seems that the typical, common social opinions clearly revealed themselves in these assessments to a large extent. For example, what draws attention is the mass conviction of the surveyed students about the homosexuality of LGBT+ people. Such behavior was indicated by as many as 72.1% of respondents (this is the sum of the answers – definitely yes and rather yes). However, there is a high percentage of positive associations with LGBT+ behaviors, including: in the assessment of different behavior (51.6% indications), self-care (56.9% indications), creative activity (46.4% indications), or specific style of dress (52.2% of responses). This inconsistency in assessing various LGBT+ behaviors is particularly visible in the assessment of a number of other, negative LGBT+ behaviors, proposed in the answers to the question, which the respondents probably have never experienced personally in their lives, e.g. pedophilic behavior – 7.2%, pathological behavior – 6, 6%, or HIV – 11.2%. These stereotypical and xenophobic assessments of the LGBT+ community (in a relatively small percentage) are probably not the result of education, but rather associations brought from their living environments. As many as 73.8% of the surveyed students postulated that Polish society should treat people from this milieu as every human being, and also with approval - 2.4% of responses. In total, this is a postulate of as many as 76.2% of the respondents. This shows a great deal of faith and clear expectations towards society in this regard. However, it is interesting that the postulates to treat them as sick (5.2% of responses) and that they should be condemned (3.6% of responses) were provided by

relatively few respondents (only 8.8% in total). This is a category of respondents whose views clearly correspond to the views and opinions of extremely conservative and ecclesiastical circles. The surveyed students found it difficult to unequivocally define their attitude towards their colleagues towards LGBT+. This is indicated by the result of the responses that this ratio is indifferent (36.7% of responses), but also that it is difficult for them to say what it really is (18.1% of responses). There are as many as 54.8% of such respondents. Such a result indicates a certain probability that the respondents had a poor understanding of the attitudes towards LGBT+ in their environment. Acceptance of the organized Parades and Equality Marches shows a great understanding of LGBT+ issues. They consist of accepting the statement that they are a protest against their discrimination (52.4% of responses), but also that they are a factor in creating identity and community (30.2% of responses), or that they educate the society (20.6% of responses). For some respondents, the Parade and the Equality Marches are only conflicts of society (33.1% of responses), promotion of homosexuality (17.3% of responses), and even a threat to the family as a social institution (12.5% of responses). Despite the political and ideological campaigns in the government's public media and LGBT+ communicators, but also in religious publications, almost half of the surveyed students (44.8% of responses) were clearly against the creation of „LGBT-free zones”. The results also show that a large proportion of the surveyed students (21.0% of responses) showed a neutral attitude to the creation of such zones, which can be carefully interpreted as their negative attitude to the creation of these zones. It can therefore be concluded that in total as many as 65.8% of the surveyed students do not support these zones, and only 11.3% of the surveyed students support these zones. 26.6% of the surveyed students, when asked what they

think the term „LGBT ideology” means, answered: first, that they are not interested in this issue. In addition, 19.4% of respondents said that they knew nothing about it. In total, this gives as much as 46.0% of the respondents. Secondly, they pointed out that this term was coined by right-wing circles for the purposes of political struggle (24.6% of responses), it was a term coined by left-wing circles (7.3% of responses), it was a term created by religious circles (13.3% of responses).

Additionally 22.6% of the respondents directly believe that there is no such ideology. In total, it means for 67.8% of the surveyed students that this term was artificially created for the purposes of political struggle, and that, in fact, there is no such ideology. Thirdly, 10.9% of the surveyed students believe that the LGBT ideology is a term that realistically corresponds to facts related to social reality. As can be seen, the most orthodox position on this issue is represented by a relatively small percentage of the surveyed students. 51.7% of the surveyed students accept partnerships. Moreover, for 23.4% of respondents they are indifferent to this social problem, and 3.2% of respondents have no opinion on this matter. Thus, as many as 78.3% of the surveyed students, directly or indirectly, accept this new social custom. As many as 53.7% of the surveyed students support the legal regulation of civil unions. In addition, 13.7% of the surveyed students are neutral in this respect, because they have no opinion on this subject. Thus, it seems that a total of about 2/3 of the surveyed students accept the social expectations of the legal regulation of this new family model. As many as 65.3% of the surveyed students have a positive attitude towards the model of gay marriage. If we confront this result with the answers regarding support for civil unions (78.3%), then the scale of this acceptance at the level of 2/3 of the surveyed population is a testimony to the progressive process of liberal

thinking in this matter by the surveyed students. However, 30.2% of the respondents did not accept this type of marriage. 50.0% of the surveyed students supported the possibility of concluding homosexual marriages. These are those students who accept or opt for the legal solution contained in the question, but in such a way that the statutory regulation is beneficial for LGBT+. If we add to this result 16.5% of those confused respondents who indicated the answer difficult to say, this gives a total of 66.5% of respondents who support such a solution in this matter. If we compare this percentage of 66.5% with the result of 65.3% of the answer to the question, which concerned accepting only homosexual marriages, we will get basically the same result. Among the respondents, the dominant option indicates a far-reaching reluctance to adopt children by homosexual persons. It turns out that the opinions of the surveyed students on this subject are clearly polarized. As many as 53.3% of the respondents indicated that they were against such adoption of children. On the other hand, only 28.2% of respondents were in favor of adopting children by homosexuals. As many as 72.0% of the surveyed students accepted the thesis that LGBT+ people can participate in religious life. The scale of this belief is evidenced by the fact that only 14.5% of respondents refused LGBT+ the right to participate in religious life, of which only 5.6% indicated the answer definitely no. The high percentage of 72% of students who accepted such a solution proves that in this respect they showed their own common-sense belief, not burdened with traditional thinking and conservatism. 64.9% of respondents have no doubts that LGBT+ people are good citizens of the country. Only a trace percentage of the respondents (6.4% of responses) refused them patriotism, of which only 2.8% definitely say that they are not good citizens of the country. However, the scale of the students surveyed hesitating on this issue is wondering. As many as 23.8% of the

surveyed students indicated the answer, it is difficult to say whether LGBT+ citizens are good citizens. As many as 71.8% of the surveyed students know someone from the LGBT+ community. As you can see, for the surveyed LGBT+ students, they are not anonymous. The questionnaire did not directly ask about the level of this knowledge. The term I know does not define the degree of this knowledge, it is limited only to a generally defined knowledge of the type: I only know that someone is LGBT+. The results of the survey indicate that as many as 72.3% of the respondents answered that they accept LGBT+ people whom they know, only 9.7% of the respondents did not express this acceptance, including that definitely not only 3.2%. In fact, it means almost universal acceptance of people from this milieu by young Poles. Such an attitude of the respondents may be a good omen for social relations in this regard in the near future. It seems that the young generation has become accustomed to LGBT+ issues, that they understand their problems, and that they accept biological or cultural LGBT+ differences. The survey results show the surveyed students as a relatively diverse environment. For example, to various questions in the questionnaire, the responses of around a third of respondents were characterized by a relatively consistent syndrome of conservative attitudes towards specific LGBT+ issues. However, the dominant percentage of the surveyed students is characterized by a rather liberal social attitude. Their answers to questions of a general nature, such as whether LGBT+ are good citizens, are marked by a great deal of understanding of this environment. In many cases the scale of the answers was surprising, it is difficult to say what indicated confusion the studied community and the lack of knowledge about important problems of the LGBT + community.

The results of the pilot study were based on overall responses and not on responses from inter-question correlation. This, of

course, significantly impairs the possibilities of interpretation. This means that the presented study does not provide information in the correlation system, including the richness of information obtained on LGBT+. We know what the respondents think about individual issues, but we do not know which categories of respondents think one way or another. It is obvious that the information obtained from correlation analyzes will significantly expand the knowledge on individual LGBT+ issues. Correlation results with variables concerning e.g. the political attitude of the respondents, the scale of their religiosity, environmental origin or sexual orientation may turn out to be particularly important. This study and the results obtained are based on a population of answers from 248 surveyed students. As it was said in the introduction, the surveyed students did not constitute a representative student community. However, their opinions reflect, to put it only very conventionally, the views of a typical student community in Poland. The value of these results, however, is that they represent one of the few studies on LGBT+ to date. Certainly, they can be treated as a pilot for a wider study of this environment. It should be emphasized, however, that the results contained in this study cannot constitute the basis for their extrapolation to the wider community of students in Poland. The main research hypothesis has been confirmed. Most of the surveyed students have a positive view of LGBT+. Unfortunately, their knowledge of this environment is unsatisfactory. The analysis of this study showed the usefulness of the questionnaire prepared for this purpose, which is attached to the presented study (both in Polish and in English). This is fully confirmed by the results of the study.

KWESTIONARIUSZ ANKIETY*

Załącznik

Poglądy młodzieży studenckiej na temat LGBT+

Szanowni Studenci!

Zwracamy się do Was z prośbą o wypełnienie niniejszego kwestionariusza ankiety. Posłuży on do zbadania Waszych opinii na temat LGBT+. Rola tej kategorii społecznej i jej postrzeganie w społeczeństwie oraz ich uwarunkowania są aktualnie istotnym aspektem naszego życia społecznego.

Ankieta jest anonimowa. Z góry dziękujemy za życzliwą postawę wobec niniejszego badania.

Zespół badawczy

1. Skąd (z jakiego źródła) pozyskałeś/łaś wiedzę o LGBT+?

(można zaznaczyć kilka odpowiedzi)

1. w trakcie edukacji w szkole średniej
2. z wykładów w Uczelni
3. z Internetu
4. z telewizji
5. z radia
6. z prasy
7. od kolegów/koleżanek
8. od krewnych lub opiekunów
9. od środowiska sąsiedzkiego
10. ze swojego środowiska religijnego
11. z innych źródeł (z jakich ?)
12. nie znam tego zagadnienia

2. Co wiesz o LGBT+? (można zaznaczyć kilka odpowiedzi)

1. to osoby wnoszące wiele do współczesnej kultury
2. to osoby o jednej z istniejących orientacji seksualnych
3. to osoby mające wielu partnerów seksualnych
4. to osoby tworzące związki jednopłciowe
5. to homoseksualiści
6. inna odpowiedź (jaka ?)
-

3. Co, według Ciebie, oznacza skrót LGBT+?

1. L to
2. G to
3. B to
4. T to
5. + to
6. Nie wiem

4. Co sądzisz o LGBT+? (zaznacz jedną odpowiedź)

1. to osoby normalne
2. to osoby otwarte i tolerancyjne
3. to osoby z aberracją płciową
4. to osoby chore
5. to „tęczowa zaraza”
6. mam inny pogląd (jaki ?)
-
-

5. Czy jesteś przekonany/a, że LGBT+ to:

(zaznacz odpowiedź znakiem „x” w każdym wierszu)

	Przekonania o LGBT+	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Raczej nie	Zdecydowanie nie	Trudno powiedzieć
1.	to osoby normalne					
2.	to osoby otwarte i tolerancyjne					
3.	to osoby z aberracją płciową					
4.	to osoby chore					
5.	to „tęczowa zaraza”					
6.	mam inny pogląd (jaki ?)					

6. Z którym z poniższych stwierdzeń zgodziłbyś/zgodziłabyś się? LGBT+ to: (zaznacz jedną odpowiedź):

1. ludzie tacy sami jak ja
2. ludzie, których staram się zrozumieć
3. osoby, które lubię
4. osoby, które są mi obojętne
5. ludzie, których nie akceptuję
6. osoby, do których mam negatywny stosunek
7. mam do nich inny stosunek (jaki ?)
-
-

7. Z jakimi zachowaniami społecznymi kojarzą się Ci się LGBT+?
(odpowiedzi zaznacz znakiem „x” dla każdego wiersza)

Lp.	Skojarzenia badanych z zachowaniami LGBT+	Zdecydowanie nie tak	Raczej tak	Raczej nie	Zdecydowanie nie	Trudno powiedzieć
1	z odmiennością zachowań (ogólnie)					
2	z dbałością o siebie					
3	z aktywnością twórczą					
4	ze specyficznym stylem ubierania się					
5	z zachowaniami prowokacyjnymi					
6	z rozwiązłością seksualną					
7	z zachowaniami patologicznymi					
8	z homoseksualnością					
9	z zachowaniami pedofilnymi					
10	z HIV					
11	z czym innym (z czym?					

8. Jak, Twoim zdaniem, społeczeństwo powinno odnosić się do LGBT+? (zaznacz jedną odpowiedź)

1. z aprobatą
2. jak do każdego człowieka
3. jak do osób potrzebujących pomocy
4. jak do osób wykluczonych społecznie
5. jak do osób chorych
6. powinno ich potępiać
5. powinno odnosić się do nich w inny sposób (w jaki ?)
-

9. Jak oceniasz stosunek młodzieży studenckiej (Twoich koleżanek i kolegów) wobec LGBT+? Jest on: (zaznacz jedną odpowiedź)

1. zdecydowanie pozytywny
2. raczej pozytywny
3. obojętny
4. raczej negatywny
5. zdecydowanie negatywny
6. trudno powiedzieć

10. Co sądzisz o Paradzie i Marszach Równości organizowanych przez LGBT+? (można zaznaczyć kilka odpowiedzi)

1. edukują społeczeństwo
2. są czynnikiem tworzenia tożsamości i wspólnoty
3. są protestem wobec ich dyskryminacji
4. konfliktują społeczeństwo
5. są manifestacją różnorodnych zachowań seksualnych
6. propagują homoseksualizm
7. zagrażają rodzinie jako instytucji społecznej
8. mam inne zdanie na ten temat (jakie ?)

11. Czy uważasz, że tworzenie „Stref wolnych od LGBT” przez jednostki samorządu terytorialnego jest *(zaznacz jedną odpowiedź):*

1. słuszne, popieram je
2. jest mi to obojętne
3. niesłuszne, budzi mój sprzeciw
4. trudno powiedzieć, nie mam zdania na ten temat

12. Co, według Ciebie, oznacza funkcjonujący w życiu społecznym termin „ideologia LGBT”? *(można zaznaczyć kilka odpowiedzi)*

1. uważam, że nie ma takiej ideologii
2. to termin wymyślony przez środowiska prawicowe dla celów walki politycznej
3. to termin stworzony przez środowiska religijne
4. to termin wymyślony przez środowiska lewicowe
5. to termin odpowiadający faktom, związany z rzeczywistością społeczną
6. nie interesuje mnie ta problematyka
7. nie wiem

13. Czy akceptujesz związki partnerskie osób tej samej płci? *(zaznacz jedną odpowiedź)*

1. zdecydowanie tak
2. raczej tak
3. jest mi to obojętne
4. raczej nie
5. zdecydowanie nie
6. nie mam zdania na ten temat

14. Czy takie związki, Twoim zdaniem, powinny być uregulowane prawnie? (zaznacz jedną odpowiedź)

1. zdecydowanie tak
2. raczej tak
3. raczej nie
4. zdecydowanie nie
5. nie mam zdania na ten temat

15. Czy akceptujesz małżeństwa homoseksualne? (zaznacz jedną odpowiedź)

1. zdecydowanie tak
2. raczej tak
3. raczej nie
4. zdecydowanie nie
5. nie mam zdania na ten temat

16. Czy, Twoim zdaniem, możliwość zawierania małżeństw homoseksualnych powinna być uregulowana ustawowo z korzyścią dla LGBT+? (zaznacz jedną odpowiedź)

1. zdecydowanie tak
2. raczej tak
3. jest mi to obojętne
4. raczej nie
5. zdecydowanie nie
6. trudno powiedzieć

17. Czy jesteś za adopcją dzieci przez osoby homoseksualne?
(zaznacz jedną odpowiedź)

1. zdecydowanie tak
2. raczej tak
3. jest mi to obojętne
4. raczej nie
5. zdecydowanie nie
6. trudno powiedzieć

18. Jak sądzisz, czy LGBT+ mogą być dobrymi rodzicami? *(zaznacz jedną odpowiedź)*

1. zdecydowanie tak
2. raczej tak
3. raczej nie
4. zdecydowanie nie
5. trudno powiedzieć

19. Czy uważasz, że LGBT+ mogą uczestniczyć w życiu religijnym? *(zaznacz jedną odpowiedź)*

1. zdecydowanie tak
2. raczej tak
3. raczej nie
4. zdecydowanie nie
5. mam inne zdanie na ten temat (jakie ?).....
.....

20. Jak sądzisz, czy LGBT+ są dobrymi obywatelami kraju? *(zaznacz jedną odpowiedź)*

1. zdecydowanie tak
2. raczej tak
3. raczej nie
4. zdecydowanie nie
5. trudno powiedzieć

21. Czy znasz kogoś wśród LGBT+? *(zaznacz jedną odpowiedź)*

1. tak, jedną osobę
2. tak, kilka osób
3. nie, nie znam

22. Jeśli znasz taką osobę/takie osoby, to czy ją/je akceptujesz? *(zaznacz jedną odpowiedź)*

1. zdecydowanie tak
2. raczej tak
3. raczej nie
4. zdecydowanie nie

METRYCZKA

(Prosimy o podanie kilku informacji o sobie, zaznaczając znakiem „x” odpowiednie dane)

23. Jaka jest Twoja płeć?

1. kobieta
2. mężczyzna
3. inna odpowiedź (jaka ?).....

24. Jaki jest Twój wiek? (podaj w latach)

1. 18 i mniej
2. 19
3. 20
4. 21
5. 22
6. 23
7. 24
8. 25 i więcej

25. Jaki jest Twój stan cywilny?

1. jestem stanu wolnego
2. jestem żonaty/jestem mężatką

26. Do jakiego obszaru/dziedziny nauk zalicza się Twój kierunek studiów?

1. nauki humanistyczne
2. nauki społeczne
3. nauki ścisłe i przyrodnicze
4. nauki inżynieryjno-techniczne
5. nauki medyczne i nauki o zdrowiu
6. nauki rolnicze
7. nauki teologiczne

27. Na jakim stopniu studiów pobierasz nauki?

1. na studiach licencjackich
2. na studiach magisterskich
3. na jednolitych studiach magisterskich
4. na studiach doktoranckich

28. Jaki jest tryb Twoich studiów?

1. studia stacjonarne
2. studia niestacjonarne

29. Na którym roku studiów jesteś obecnie?

1. I
2. II
3. III
4. IV
5. V
6. VI

30. Jaki jest kraj Twojego pochodzenia?.....

31. Jakie jest miejsce Twojego pochodzenia?

1. miasto
2. wieś

32. Ilu mieszkańców liczy Twoje miasto (*dotyczy Twojego miejsca pochodzenia*)?

1. do 20 tys. mieszkańców
3. od 20 do 100 tys. mieszkańców
4. od 100 do 300 tys. mieszkańców
5. od 300 do 500 tys. mieszkańców
6. powyżej 500 tys. mieszkańców
7. pytanie nie dotyczy ankietowanej/ego

33. Gdzie mieszkasz w czasie studiów?

1. w Warszawie
2. w okolicach Warszawy (w aglomeracji warszawskiej)
3. w miejscu pochodzenia
4. w innym miejscu (w jakim ?)
-

34. Od ilu lat mieszkasz w Warszawie lub aglomeracji warszawskiej?

1. mniej niż rok
2. od roku do dwóch lat
3. od dwóch do trzech lat
4. od trzech do pięciu lat
5. więcej niż pięć lat
6. mieszkam tu od urodzenia
7. nie mieszkam w Warszawie lub aglomeracji warszawskiej

35. Czy pobierasz stypendium naukowe?

1. tak
2. nie

36. Czy pobierasz stypendium socjalne?

1. tak
2. nie

37. Jakie są, w przybliżeniu, miesięczne dochody Twojej rodziny (lub Twoje, jeśli utrzymujesz się samodzielnie)? (zaznacz jedną odpowiedź)

1. niższe niż 2500 zł na osobę
2. od 2500 do 5000 zł na osobę
3. powyżej 5000 zł na osobę

38. Czy byłeś/łaś wychowywany/a przez:

1. oboje rodziców
2. tylko przez matkę
3. tylko przez ojca
4. innych członków rodziny
5. opiekunów lub wychowawców
6. rodziców lub opiekunów homoseksualnych

39. Jakie jest (było) wykształcenie wychowującego Cię rodzica/rodziców lub opiekuna/opiekunów? (wstaw znak „x” dla każdego wychowującego Cię rodzica lub opiekuna)

Lp.	Wykształcenie wychowujących Cię rodziców lub opiekunów	Matka	Ojciec	Opiekunka	Opiekun
1	wyższe				
2	średnie				
3	podstawowe				
4	inne (jakie ?)				

40. Czy jesteś zadowolony z życia?

1. zdecydowanie tak
2. raczej tak
3. raczej nie
4. zdecydowanie nie
5. trudno powiedzieć

41. Jaką wyznajesz religię? (zaznacz religię i/lub wyznanie)

1. chrześcijaństwo
 - a. katolicyzm
 - b. prawosławie
 - c. protestantyzm
2. judaizm
3. buddyzm
4. hinduizm
5. islam
6. inną (jaką ?).....
7. jestem agnastykiem
8. jestem ateistą/ateistką

42. Jak określisz stopień swojej aktywności religijnej?

1. jestem wierzący/a i systematycznie praktykujący/a
2. jestem wierzący/a i niesystematycznie praktykujący/a
3. jestem wierzący/a i niepraktykujący/a
4. jestem niewierzący/a, ale sporadycznie praktykujący/a
5. jestem niewierzący/a i niepraktykujący/a

43. Jakie są Twoje sympatie polityczne?

1. lewicowe
2. centrowe
3. prawicowe
4. inne (jakie ?)
5. nie darzę sympatią żadnej orientacji politycznej
6. wykazuję obojętność wobec polityki

44. Jaka jest Twoja orientacja seksualna?

1. jestem heteroseksualny/a
2. jestem homoseksualny/a
3. inna odpowiedź (jaka ?)

* Autorzy kwestionariusza:

**Jerzy Chorażuk, Remigiusz Rzyński, Zdzisław Sirojć,
Wojciech Słomski**

Wszelkie prawa zastrzeżone. Każda reprodukcja lub adaptacja całości bądź części niniejszego kwestionariusza, wymaga zgody jego Autorów.

QUESTIONNAIRE

Student youth attitudes towards LGBT+ (Attachment)

Dear Students!

We would like to ask you to complete this questionnaire. It will be used to examine your views concerning LGBT+. The role of this social category and its perception in society, as well as its conditions are currently important aspects of our social life.

The questionnaire is anonymous. Thank you for participating in this study.

Research team

1. How (from what source) did you learn about LGBT+? *(you can select multiple answers)*

1. during secondary education
2. from Academic lectures
3. from the Internet
4. from television
5. from the radio
6. from the press
7. from friends
8. from cousins and guardians
9. from the neighborhood
10. from my religious community
11. from other sources (describe them)
12. I am not familiar with the term

2. **What do you know about LGBT+?** (*you can select multiple answers*)

1. they introduce significant value to our modern culture
2. they represent one of the existing sexual orientations
3. they have numerous sexual partners
4. they form homosexual relationships
5. they are homosexuals
6. other answer (specify)

3. **What does the abbreviation LGBT+ mean, according to you?**

1. L stands for
2. G stands for
3. B stands for
4. T stands for
5. + stands for
6. I don't know

4. **What do you think about LGBT+?** (select one answer)

1. they are normal people
2. they are open and tolerant
3. they are suffering from gender dysphoria
4. they are sick
5. they are a "rainbow plague"
6. I have a different opinion (specify)

5. Are you convinced that LGBT+ are: (*mark one "x" in each row*)

	Opinions concerning LGBT+	Definitely yes	Rather yes	Rather no	Definitely no	Difficult to say
1.	they are normal people					
2.	they are open and tolerant					
3.	they are suffering from gender dysphoria					
4.	they are sick					
5.	they are a "rainbow plague"					
6.	I have a different opinion (specify)					

6. Which of the following statements do you agree with? LGBT+ are: (*select one answer*):

1. people just like me
2. people I try to understand
3. people I like
4. people I am indifferent towards
5. people I do not accept
6. people I am negative towards
7. I have a different attitude towards them (specify)

7. What social behavior do you associate LGBT+ with? (*mark one "x" in each row*)

No.	Associations of respondents with LGBT+ behavior	Definitely yes	Rather yes	Rather no	Definitely no	Difficult to say
1	difference in behavior (general)					
2	self-care					
3	artistic creativity					
4	queerfashion					
5	provocative behavior					
6	sexual promiscuity					
7	pathological behavior					
8	homosexuality					
9	pedophilic behavior					
10	HIV					
11	something else: (specify)					

8. How do you think society should address LGBT+? (*select one answer*)

1. with approval
2. like everybody else
3. like people in need of help
4. like social outcasts
5. like sick people
6. they should be condemned
7. they should be addressed differently (specify)

9. How do you assess the attitude of student youth (your colleagues) towards LGBT+? **It is:** (*select one answer*)

1. definitely positive
2. rather positive
3. indifferent
4. rather negative
5. definitely negative
6. it is difficult to say

10. What do you think about the LGBT+ Parade and Equality Marches? (*you can select multiple answers*)

1. they educate society
2. they are a factor in creating identity and community
3. they are a protest against their discrimination
4. they create conflict within society
5. they are a manifestation of various sexual activities
6. they are promoting homosexuality
7. they threaten the family as a social institution
8. I have a different opinion (specify)

11. Do you think that the creation of “LGBT-free zones” by local authorities is (*select one answer*):

1. rightful, I support it
2. I am indifferent towards it
3. wrong, I object to it
4. I do not have an opinion on this subject

12. What do you think the term “LGBT ideology” means? (*you can select multiple answers*)

1. I think that there is no such ideology
2. it’s a term made up by right-wingers for political reasons
3. it’s a term created by religious communities
4. it’s a term created by left-wingers
5. it’s a factual term related to societal reality
6. I am not interested in this issue
7. I don’t know

13. Do you accept same-sex civil partnerships? (*select one answer*)

1. definitely yes
2. rather yes
3. I am indifferent towards them
4. rather no
5. definitely no
6. I do not have an opinion on this subject

14. Do you think such relationships should be legally regulated?
(*select one answer*)

1. definitely yes
2. rather yes
3. rather no
4. definitely no
5. I do not have an opinion on this subject

15. Do you accept same-sex marriages? (*select one answer*)

1. definitely yes
2. rather yes
3. rather no
4. definitely no
5. I do not have an opinion on this subject

16. In your opinion, should the possibility of same-sex marriages be regulated by law in favor of LGBT+? (*select one answer*)

1. definitely yes
2. rather yes
3. I am indifferent towards it
4. rather no
5. definitely no
6. it is difficult to say

17. Are you in favor of adopting children by homosexuals? (*select one answer*)

- 1. definitely yes
- 2. rather yes
- 3. I am indifferent towards it
- 4. rather no
- 5. definitely no
- 6. it is difficult to say

18. Do you think that LGBT+ people can make good parents? (*select one answer*)

- 1. definitely yes
- 2. rather yes
- 3. rather no
- 4. definitely no
- 5. it is difficult to say

19. Do you think that LGBT+ can participate in religious life? (*select one answer*)

- 1. definitely yes
- 2. rather yes
- 3. rather no
- 4. definitely no
- 5. I have a different opinion (specify)
-

20. Do you think that LGBT+ people are good citizens? (*select one answer*)

1. definitely yes
2. rather yes
3. rather no
4. definitely no
5. it is difficult to say

21. Do you know anybody from LGBT+ community? (*select one answer*)

1. yes, one person
2. yes, several people
3. no, I don't

22. If you do know such people, do you accept them? (*select one answer*)

1. definitely yes
2. rather yes
3. rather no
4. definitely no

YOUR DATA

*(Please supply information about yourself
by writing "x" in the appropriate place)*

23. What is your gender?

1. female
2. male
3. other answer (specify)

24. What is your age? (in years)

1. 18 and younger
2. 19
3. 20
4. 21
5. 22
6. 23
7. 24
8. 25 and older

25. What is your marital status?

1. single
2. married

26. Which area/field of study does your course of study belong to?

1. humanities
2. social sciences
3. sciences and natural sciences
4. engineering and technical sciences
5. medical and health sciences
6. agricultural sciences
7. theological sciences

27. What is your degree of study (current)?

1. Bachelor studies
2. Master's studies
3. uniform Master's studies
4. PhD

28. What is your study schedule?

1. full-time program
2. part-time program

29 What year of study are you currently at?

1. I
2. II
3. III
4. IV
5. V
6. VI

30. What is your country of origin?.....

31. What is your place of origin?

1. city
2. village

32. How many inhabitants does your place of origin have?

1. up to 20 thousand
2. between 20 and 100 thousand
3. between 100 and 300 thousand
4. between 300 and 500 thousand
5. above 5000 thousand
6. does not apply

33. Where are you staying during your studies?

1. in Warsaw
2. outskirts of Warsaw (Warsaw metropolitan area)
3. place of origin
4. other place (specify)

34. How long have you been living in Warsaw or Warsaw metropolitan area?

1. less than a year
2. between one and two years
3. between three and four years
4. between three and five years
5. more than five years
6. since I was born
- 7 I don't live in Warsaw or Warsaw metropolitan area?

35. Are you receiving scholarship?

1. yes
2. no

36. Are you receiving grants?

1. yes
2. no

37. What is the approximate monthly income of your family (or yours if you are living alone)? (select one answer)

1. lower than PLN 2500 per person
2. between PLN 2500 and 5000 per person
3. more than PLN 5000 per person

38. I was raised by:

1. both parents
2. only by my mother
3. only by my father
4. other family members
5. guardians or careers
6. same-sex guardians or parents

39. What is (was) the education of your parent(s) or guardian (s)? (*insert an "x" for each parent or guardian bringing you up*)

No.	Education of your parents or guardians	Mother	Father	Guardian (female)	Guardian (male)
1	higher				
2	secondary				
3	primary				
4	other (specify)				

40. Are you satisfied with life?

1. definitely yes
2. rather yes
3. rather no
4. definitely no
6. it is difficult to say

41. What is your religion? (*select religion and/or denomination*)

1. Christianity
 - a. Catholicism
 - b. Orthodoxy
 - c. Protestantism
2. Judaism
3. Buddhism
4. Hinduism
5. Islam
6. other (specify)
7. I am an agnostic
8. I am an atheist

42. How would you describe the degree of your religious activity?

1. I am a believer and a regular practitioner
2. I am a believer and an irregular practitioner
3. I am a believer, non-practitioner
4. I am not a believer, but a sporadic practitioner
5. I am not a believer and I do not practice

43. What are your political affiliations?

1. left-wing
2. center
3. right wing
4. other (specify)
5. I do not favor any political wing
6. I am indifferent towards politics

44. What is your sexual orientation?

1. I am heterosexual
2. I am homosexual
3. other (specify)

* Authors:

Jerzy Chorążuk, Remigiusz Ryziński, Zdzisław Sirojć, Wojciech Słomski

All rights reserved. Any reproduction or adaptation of all or part of this questionnaire requires the consent of its authors.